



რვენი სოფელი

გაზეთი გამოდის 2015 წლის ოქტომბრიდან

გაჩემოს დახვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ყოველთვიური გამოცემა

აგვისტო / 2021

№ 65

UNESCO-ს მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის ნუსხას 4 დაცული ძეგლი - კოლხეთისა და მტირალას ეროვნული პარკები და კინტრიშისა და ქობულეთის დაცული ძეგლები დაემატა



კოლხეთის ეროვნული პარკი



კინტრიშის დაცული ტერიტორიები



კინტრიშის დაცული ტერიტორიები

ჩინეთის ქალაქ ფუჯოუში, UNESCO-ს მსოფლიო მემკვიდრეობის კომიტეტის 44-ე სესიაზე მიღებული გადაწყვეტილებით, კოლხეთისა და მტირალას ეროვნული პარკები და კინტრიშისა და ქობულეთის დაცული ტერიტორიები, „კოლხური ტყეებისა და ქარბტენიანი ტერიტორიების“ სახელით, მსოფლიოს 213 ბუნებრივი მემკვიდრეობის ნუსხას დაემატა და ღირსეული ადგილი მოიპოვა ამზონის ტყის, გრანდ კანიონის ეროვნული პარკის, იელოუსტონის ეროვნული პარკის, მთა ეტნას, შვეიცარიის ალპების გვერდით.



კოლხეთის ეროვნული პარკი



ქობულეთის დაცული ტერიტორიები



მტირალას ეროვნული პარკი



მტირალას ეროვნული პარკი

თხილი 2021

83 1



ქართული თხილი

- ნელს, საქართველოში თხილის მოსავალი ჭარბი და ხარისხიანი

ახალი ამბები

83 2



- ირაკლი ღარიბაშვილი: „მთავრობა სოფლის მეურნეობის დარგისა და ახალი სანარმოების მხარდაჭერას მომავალშიც განაგრძობს“



- ლევან დავითაშვილი: „მიმდინარე წლის სექტემბრიდან, სასოფლო-სამეურნეო მექანიზაციის თანადაფინანსების პროგრამა იწყება“



- ლევან დავითაშვილი სომხეთის რესპუბლიკის ეკონომიკის მინისტრს, ვაჰან ქერობიანს შეხვდა

სასარგებლო რჩევა

83 4-5



- თხილის ბალის გაშენება და მოვლა

რთველი 2021

83 6

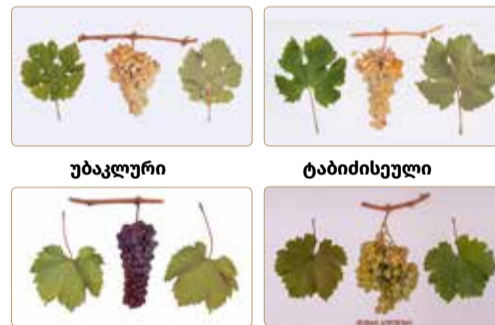


- 2021 წლის რთველის მხარდასაჭერად, სუბსიდირების პროგრამა განხორციელდება
- კახეთისა და რაჭა-ლეჩხუმის რეგიონებში ვენახის საკადასტრო ამონაწერი 27.000-მდე მევენახე ფერმერმა მიიღო



ვაზის ჯიშები

83 7



რქანითელი ვარდისფერი ბუდეშური თეთრი

წარმატების ისტორიები

83 8

- თანამედროვე სამაცივრე მეურნეობა საოკუპაციო ხაზთან
- ლურჯი მოცვის თანამედროვე ბალი გურიაში
- კომბინირებული საკვების სანარმო ქარელის მუნიციპალიტეტიდან
- დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტში მესაქონლეობის ახალი ფერმა გაიხსნა

მელიორაცია

83 9



- შიდა ქართლის მოსახლეობას კარბის რეაბილიტირებული სარწყავი სისტემა ემსახურება
- კახეთში ახალი წყალგამანაწილებელი ქსელის მშენებლობა დასრულდა
- შიდა ქართლში სამელიორაციო ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება გრძელდება

დასული ძეგლები

83 10-11



- კოლხეთის ეროვნული პარკი
- ქობულეთის დაცული ტერიტორიები
- კინტრიშის დაცული ტერიტორიები
- მტირალას ეროვნული პარკი

გაჩემოს დახვა

83 12



- ტყის ინვენტარიზაცია ადიგენის მუნიციპალიტეტში

განათლება

83 13

- გარემოსდაცვითი და აგრარული განათლების მიმართულებით მასწავლებელთა გადამზადება დაიწყო

სასარგებლო რჩევა

83 14-15

ფუტკრის ნოზემატოზი

გაჩემოს დახვა

83 16



2021 ქართული თხილი



წელს, ისევე როგორც შარშან, საქართველოში თხილის მოსავალი ქარბი და ხარისხიანია.

ბევრი სხვა სექტორისგან განსხვავებით, პანდემიით შექმნილ კრიზისულ ვითარებას თხილის სექტორზე უარყოფითი გავლენა არ მოუხდენია. მსოფლიო ბაზარზე თხილზე მოთხოვნა არ შემცირებულა.

თხილის კულტურა დასავლეთ საქართველოს მოსახლეობისთვის ერთ-ერთი ძირითადი შემოსავლის წყაროა.

თხილის ფასი მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული მის ხარისხზე. მაღალი ხარისხის შესანარჩუნებლად, აუცილებელია თხილის ბაღების მოვლის წესები და მოსავლის შენახვის პირობები ზედმინევენით იყოს დაცული.

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, ფერმერებთან და დარგობრივ ასოციაციებთან ერთად, სისტემურ ღონისძიებებს ახორციელებს იმისათვის, რომ ქართული თხილი იყოს ხარისხიანი და კონკურენტუნარიანი, მოსავლის რაოდენობა იყოს შეუქცევადად მზარდი.

ამ ღონისძიებების შედეგები დღეს უკვე სახეზეა:

ექსპორტი

2020 წლის აგვისტოდან 2021 წლის ივლისის ჩათვლით პერიოდში (მარკეტინგული წელი), საქართველოდან 19.5 ათასი ტონა თხილის ექსპორტი განხორციელდა, რომლის ღირებულებამ 106.3 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა.

აღნიშნულ პერიოდში განხორციელებული თხილის ექსპორტის მოცულობა 6.6 ათასი ტონით (51%), ხოლო ექსპორტის ღირებულება 36.7 მლნ აშშ დოლარით (53%) აღემატება 2019/2020 წწ ანალოგიური პერიოდის მაჩვენებლებს.

ქართული თხილის ექსპორტი, ძირითადად, ევროკავშირის ბაზრებზე ხორციელდება, კერძოდ:

- გერმანიაში (5 048 ტონა)
- იტალიაში (4 402 ტონა)
- ჩეხეთში (907ტონა)
- ლიეტუვაში (683 ტონა)
- ესპანეთში (680 ტონა)
- საფრანგეთში (509 ტონა)
- პოლონეთში (419 ტონა)
- ბულგარეთში (389 ტონა)
- ლატვიაში (169 ტონა)
- საბერძნეთში (112 ტონა)
- ესტონეთში (88 ტონა)
- სლოვაკეთში (86 ტონა)
- ლუქსემბურგში (84 ტონა)
- ავსტრიაში (44 ტონა)
- ბელგიაში (44 ტონა)
- ხორვატიაში (20 ტონა)

ქართული თხილი ექსპორტზე გადის ასევე ისეთ ქვეყნებში, როგორებიცაა:

- სომხეთი (1 308 ტონა)
- რუსეთი (1 233 ტონა)
- ბელარუსი (808 ტონა)
- უკრაინა (482 ტონა)
- საუდის არაბეთი (468 ტონა)
- კანადა (245 ტონა)
- ბრაზილია (186 ტონა)
- ალჟირი (185 ტონა)
- შვეიცარია (185 ტონა)
- უზბეკეთი (116 ტონა)
- მექსიკა (115 ტონა)
- არაბთა გაერთიანებული საამიროები (79 ტონა)
- ყაზახეთი (66 ტონა)
- აზერბაიჯანი (51 ტონა)
- სირია (50 ტონა)
- იორდანია (38 ტონა)
- დიდი ბრიტანეთი (35 ტონა)
- ისრაელი (32 ტონა)
- ერაყი (24 ტონა)
- ავსტრალია (22 ტონა)
- აშშ (19 ტონა) და სხვა.

2021-2022 წელს, თხილის რეალიზაციით მიღებული შემოსავლის საპროგნოზო მაჩვენებელი 150 მლნ დოლარს აჭარბებს.

როგორ მოვედით ამ შედეგამდე:

2016 წლიდან, აზიურმა ფაროსანამ, აგრარული სექტორი, მათ შორის, განსაკუთრებული სიმწვავით თხილის სექტორი, სერიოზული გამოწვევის წინაშე დააყენა. შესაბამისი სახელმწიფო უწყებები მავნებელთან ბრძოლის პროცესში სრული მობილიზებით ჩაერთო. მსოფლიოს წამყვან ენტომოლოგებთან და ქართული სამეცნიერო წრეების წარმომადგენლებთან ერთად, შემუშავდა ბრძოლის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა. აზიურ ფაროსანასთან ბრძოლის პარალელურად, გამოიკვეთა, რომ ჩვენი ფერმერების თხილის ბაღებს, ფაროსანასთან ერთად, მნიშვნელოვნად აზიანებდა ისეთი დაავადებები, როგორებიცაა სოკო, ნაცარი, სიდამპლე და ა.შ., რაც განპირობებული იყო ცოდნის ნაკლებობით და არასათანადოდ ჩატარებული აგროლოგისტიკებით.

თხილის სექტორის გაძლიერების და არსებულ გამოწვევებთან გამკლავების მიზნით, კომპლექსური ღონისძიებები გატარდა და დღესაც მიმდინარეობს, მათ შორის:

- აშშ-ის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID), მხარდაჭერით გაძლიერდა სურსათის ეროვნული სააგენტოს ტექნიკური შესაძლებლობები.
- სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული ღონისძიებების პარალელურად, გადამწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდა კერძო სექტორის და თითოეული ფერმერის ჩართულობას, რაც ასევე წარმატებით განხორციელდა.
- ფაროსანასთან ბრძოლის პროცესის ეფექტიანად მართვის მიზნით, დასავლეთ საქართველოში ფუნქციონირებს საკოორდინაციო მართვის ცენტრი. მობილიზებულია სურსათის ეროვნული სააგენტოს 250-ზე მეტი სპეციალიზებული ტექნიკა. სამეგრელოს, გურიის, იმერეთის, აჭარის რეგიონებში ყოველწლიურად ხორციელდება შენამგლის ღონისძიებები.
- მავნებლის დროული იდენტიფიცირების და რეაგირების მიზნით, შექმნილია მონიტორინგის სისტემა.

2021 წელს, მავნებლის სანინააღმდეგოდ დამუშავდა 37236,5 ჰა ფართობი.

მონიტორინგის მიზნით, დამონტაჟებულია 5754 ფერომონიანი დამჭერი და 28818 „მოიზიდუ და გაანადგურე“ სადგური.

- 2019 წელს, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ და სურსათის ეროვნულმა სააგენტომ, „თხილის მწარმოებელთა ასოციაციასთან“ ერთად შეიმუშავა „თხილის გადარჩენის პროგრამა, რომლის ფარგლებშიც კომპლექსური ღონისძიებები ტარდება.

თხილის მწარმოებელთა ასოციაციაში 25 ათასამდე მეთხილე ფერმერია განეკრიანებული (30 ათასამდე ჰექტარი ფართობი). სახელმწიფომ ასოციაციას გადასცა 2500 სპეციალური შესანამლი აგრეგატი, რითაც ფერმერები სარგებლობენ. თხილის მოვლის შესახებ რეკომენდაციებს ფერმერები 100-ზე მეტი აგრონომ-კონსულტანტისგან იღებენ, რაც მათ აგროსამუშაოების სწორად და დროულად ჩატარებაში ეხმარება.

- თხილის ხარისხის შენარჩუნებაში უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია მისი დაბინავება.

დღეისათვის, სახელმწიფოს ფინანსური მხარდაჭერით, ქვეყანაში შექმნილია და გამართულად ფუნქციონირებს საშრობ-შემნახველი ინფრასტრუქტურა. სახელმწიფოს და კერძო სექტორის ერთობლივი და ეფექტიანი მუშაობის შედეგად, საქართველოში შეიქმნა თხილის კულტურის მოვლა-მოყვანის გამართული სისტემა, შედეგად, მეთხილეობის დარგი გაძლიერდა, გაიზარდა ფერმერთა შემოსავლები.



ირაკლი ღარიბაშვილი: „მთავრობა სოფლის მეურნეობის დარგისა და ახალი საწარმოების მხარდაჭერას მომავალშიც განაგრძობს“



საქართველოს პრემიერ-მინისტრი ირაკლი ღარიბაშვილი, პარლამენტის თავმჯდომარე კახა კუჭავასთან და ვიცე-პრემიერ, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრ ლევან დავითაშვილთან ერთად, გურიაში თხილის საწარმოს ეწვია.

მთავრობის მეთაური საწარმოო პროცესს გაეცნო და დასაქმებულებს გაესაუბრა. დამფუძნებლების ინფორმაციით, კომპანიას დღეში 10 ტონა თხილის მიღება და გადამუშავება შეუძლია. როგორც კომპანიის ხელმძღვანელმა შოთა ხინთიბიძემ აღნიშნა, ახალი მიმართულების დანერგვის მიზნით, „შელავათიანი აგროკრედიტის“ ფარგლებში საწარმოს 500 000 ლარის ოდენობის სესხი დაუმტკიცდა, რამაც გაფართოებისა და განვითარების შესაძლებლობა მისცა. კომპანია თანამშრომლობს, როგორც ადგილობრივ, ასევე უცხოელ პარტნიორებთან და პროდუქცია ევროპაში გააქვს. კომპანიის ძირითადი საქესპორტო ქვეყნებია - იტალია და გერმანია.

„პრემიერ-მინისტრი ასევე საწარმოში შეკრებილ ფერმერებს გაესაუბრა, რომლებმაც სახელმწიფო პროგრამებით ისარგებლეს და სხვადასხვა დარგში სამაცივრე თუ გადამამუშავებელი საწარმოები შექმნეს. ირაკლი ღარიბაშვილის განცხადებით, მთავრობა სოფლის მეურნეობის დარგისა და ახალი საწარმოების მხარდაჭერას მომავალშიც განაგრძობს. ფერმერებმა მთავრობის მეთაურს სოფლის მეურნეობის მხარდაჭერისთვის მადლობა გადაუხადეს და აღნიშნეს, რომ სახელმწიფო თანადაფინანსების გარეშე წარმოების განვითარებას ვერ შეძლებდნენ“, - ნათქვამია მთავრობის ადმინისტრაციის მიერ გავრცელებულ ინფორმაციაში.

ლევან დავითაშვილი: „მიმდინარე წლის სექტემბრიდან, სასოფლო-სამეურნეო მექანიზაციის თანადაფინანსების პროგრამა იწყება“



„პრემიერ-მინისტრის ინიციატივით, სოფლის მეურნეობის განვითარების 10 წლიანი პროგრამის ფარგლებში, მოსახლეობას შევპირდით მექანიზაციის თანადაფინანსებას. ეს არის ყველაზე მეტად რაც სჭირდება ჩვენს მოსახლეობას, რომელიც სოფლად ცხოვრობს და სოფლის მეურნეობით არის დაკავებული.“

ეს არის ის ძირითადი სურვილი და სათხოვარი, რომელიც ჩვენს მოქალაქეებს ჰქონდათ რეგიონებში ჩვენი ვიზიტებისას. შესაბამისად, ჩვენ გადავწყვიტეთ, რომ პროგრამა, რომელიც გვექონდა წინა წლებში, მაგრამ ძალიან შეზღუდული ბიუჯეტით, მასშტაბურად დავაფინანსოთ მიმდინარე წელს. უკვე სექტემბრიდან, ჩვენ შეგვიძლია მივიღოთ განაცხადები ამ პროგრამაში მონაწილეებისგან. ჩვენ გვექნება საგრანტო თანადაფინანსება, შესაბამისად, ნაწილი ტექნიკის ღირებულების იქნება გრანტის სახით, ხოლო დანარჩენი ნაწილი შეღავათიანი, საკრედიტო ან სალიზინგო რესურსით დაფინანსებული. ჩვენს მოსახლეობას, რომელსაც ფინანსური რესურსები არ ჰყოფნიდა სასოფლო-სამეურნეო მექანიზაციის შესაძენად, მნიშვნელოვან შეღავათს მივცემთ.

ჩვენ გვექნება როგორც მცირე მექანიზაციის დაფინანსების საშუალება - 20,000 ლარამდე ტექნიკის, საშუალო თანხის მექანიზაციის - ესაა 20, 000 ლარიდან 100, 000 ლარამდე ტექნიკა, ასევე მსხვილი ტექნიკის დაფინანსება 100,000 ლარზე მეტის ღირებულების შემთხვევაში; აქ შედის როგორც გამწვევი ტექნიკა, ისე იმპლემენტები, ფაქტობრივად ყველა ის საშუალება, რომელიც ჩვენს მოსახლეობას სჭირდება სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობისთვის“, - განაცხადა ლევან დავითაშვილმა დღეს გამართულ მთავრობის სხდომაზე. პროგრამის ღირებულება 50 მილიონი ლარია. პროგრამას სოფლის განვითარების სააგენტო განახორციელებს. პროგრამით დადგენილი პირობით, შესასყიდი სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკა უნდა იყოს ახალი.

ლევან დავითაშვილი სომხეთის რესპუბლიკის ეკონომიკის მინისტრს, ვაჰან ქერობიანს შეხვდა



გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრი ლევან დავითაშვილი სომხეთის რესპუბლიკის ეკონომიკის მინისტრს, ვაჰან ქერობიანს შეხვდა. შეხვედრაზე მხარეებმა ორ ქვეყანას შორის სავაჭრო-ეკონომიკური კუთხით მიმდინარე თანამშრომლობის და არსებული პოტენციალის ათვისების საკითხებზე ისაუბრეს. „ჩვენ ქვეყნებს წარმატებული პარტნიორული ურთიერთობების მრავალწლიანი ისტორია აქვთ. საინტერესო შეხვედრა გვექონდა სომხეთის რესპუბლიკის ეკონომიკის მინისტრთან. აღსანიშნავია, რომ სომხეთში ეკონომიკის სამინისტრო

ფარავს სოფლის მეურნეობის სექტორსაც, შესაბამისად, საუბარი იყო იმაზეც, რომ ქართულმა და სომხურმა ბიზნეს-სექტორმა ძალისხმევა გააერთიანონ, რათა თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმებები გამოვიყენოთ ახალ ბაზრებზე ქართული და სომხური კომპანიების წვდომის უზრუნველსაყოფად“, - განაცხადა ლევან დავითაშვილმა. შეხვედრას ღვინის ეროვნული სააგენტოს თავმჯდომარე ლევან მესხუბლა, სომხეთის რესპუბლიკის ეკონომიკის მინისტრის მოადგილე და მევენახეობისა და ღვინის წარმოების ფონდის დირექტორი ესწრებოდნენ.





თხილის ბალის გაშენება და მოვლა

თხილის კულტურის მნიშვნელობა

საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო კულტურებიდან თხილი ერთ-ერთი ძირითადი ექსპორტის საგანია, რაც ჩვენი ქვეყნის ფერმერებს მნიშვნელოვან შემოსავალს აძლევს. თხილს (Coriulus) კაკლოვანთა შორის მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია. თხილის გული მდიდარია ცხიმებით 60-70%, ცილებით 15-16%, მკრო და მიკროელემენტებით. თხილის ზეთი ადვილი შესათვისებელია ადამიანის ორგანიზმის მიერ, გამოიყენება როგორც ნედლი, ისე მოხალული. კალორიულობით თხილის გული ხორბალს აჭარბებს 2-3 ჯერ, ხორცს 3-4 ჯერ, რძეს 8-9 ჯერ. თხილის გული შეიცავს ლეციტინს, რომელიც ხელს უწყობს თავის ტვინის ნორმალურ მუშაობას, აჯანსაღებს გულ-სისხლძარღვთა სისტემას, აუმჯობესებს მეხსიერებას. მდიდარია კალიუმის, ფოსფორისა და მაგნიუმის მარილებით. ასევე თხილი საუკეთესო საშუალებაა იოდოდეფიციტის შესავსებად. თხილს უდიდესი გამოყენება აქვს საკონდიტრო მრეწველობაში.

თხილს აქვს ძლიერი და ამავე დროს ნიადაგის ზედა ფენებში ჰორიზონტალურად განლაგებული ფესვები, რითაც ამაგრებს და იცავს ნიადაგს ჩამორეცხვისაგან, რაც სხვა კულტურებისათვის გამოყენებულ ფერდობ ადგილზე გაშენების შესაძლებლობას იძლევა.

თხილის სამრეწველო პლანტაციები ფართოდაა წარმოდგენილი შავი ზღვის სანაპიროს ტენიან, თბილ რაიონებში (აჭარა, აფხაზეთი, გურია, სამეგრელო, იმერეთი). მისი მაღალი ყინვაგამძლეობის გამო თხილი აღმოსავლეთ საქართველოს მთელ რიგ რაიონებშია გავრცელებული, თუმცა დასავლეთ საქართველოს ტენიანი სუბტროპიკები თხილის მოსავლიანობითა და ნაყოფის ხარისხობრივი მაჩვენებლებით ყველაზე პერსპექტიულია. 2013 წლის მონაცემებით საქართველოში თხილის დამზადებამ 30 ათას ტონას მიაღწია.

თხილის ჯიშობრივი შემადგენლობა

თხილის ჯიშები ცხიმის შემცველობის მიხედვით სამ ჯგუფად იყოფა.

- ნაყოფები ცხიმის მაღალი შემცველობით: ჯგუფისათვის საშუალო ცხიმინობაა 69.5%, მაგალითად განჯა, ვანის წითელი, აშრაფი, ჩხიკვისთავა ცხენის-

ძუძუ, ჩერქეზული, ბანდიუსი, ლომბარდიის წითელი და სხვა.

- ნაყოფები ცხიმის საშუალო შემცველობით: ჯგუფისათვის საშუალო ცხიმინობაა 66.0%. მაგ: ხაჭაპურა, ფუტურამი, კუდრიაგჩიკი, დიდის ფერული, ჩუდო, ბოლივერა, ლომბარდიის თეთრი, გულშიშველა და სხვები.
- ნაყოფები ცხიმის დაბალი შემცველობით: საშუალო ცხიმინობაა 62.0%. მაგ: ფურფულაკი, იზუმშაქარი, გუბერსკი, ვანის თეთრი, შველის ყურა და სხვა.
- თხილის ნაყოფის სიმწიფის ვადები განსხვავებულია და მერყეობს როგორც თვით ჯიშებს შორის, ისე ზონების მიხედვით დასავლეთ საქართველოს სუბტროპიკულ ზონაში ჯიშები: გულშიშველა, ფუტურამი, ნემსა, ხაჭაპურა, ცხენის ძუძუ იკრიფება ივლისის ბოლო რიცხვებიდან, ხოლო ჩხიკვისთავა, ბადემი-დედოფლისთითა, ვანის წითელი, შველის ყურა ივლისის შუა რიცხვებიდან. იგივე ჯიშები აღმოსავლეთ საქართველოს მშრალ ზონაში 10-15 დღით ადრე იკრიფება.

თხილის ბიოლოგიური თავისებურებანი

თხილი მრავალწლოვანი მერქნიანი, ფოთლომცვენი მცენარეა. ჯიშებისა და ადგილმდებარეობის მიხედვით იზრდება 2-დან 10 მეტრამდე, ცოცხლობს 60-80 წელს. ახალგაზრდა მცენარე ძლიერი ზრდით ხასიათდება, იძლევა უხვ ამონაყრებს, რომელიც მცენარის გამრავლების საუკეთესო და იაფი საშუალებაა. ამონაყრებს უხვად იზვითარებს: კუდრიაგჩიკი, შველისყურა, გულშიშველა, საივანობო, ხოჯი და ნემსა.

თხილი იზვითარებს ცალქესიან ყვავილებს. მდედრობითი საყვავილე კვირტების ჩასახვა ნაყოფების მომწიფების პერიოდში, ხოლო მისი დასრულება ზაფხულის ბოლომდე მიმდინარეობს. მდედრობითი საყვავილე კვირტების ზრდა შუა ზამთარში იწყება და მარტის დასაწყისში მთავრდება. სწორედ ამ დროს იწყება თხილის ყვავილობა. მამრობითი ყვავილები შეკრებილია ერთად მთავარ ღერძზე, რომელსაც მჭადას უწოდებენ, ისინი ერთწლიან ნაზარდებზე იღლიურ და კენწრული კვირტიდან განვითარებას ივლისის შუა რიცხვებიდან იწყებენ, ყვავილობს ზამთარში, მარტის ბოლომდე. მდედრობითი და მამრობითი ყვავილები არაერთდროულად მწიფდება.

ზოგი ჯიშის უმთავრესად მდედრობით ყვავილებს იზვითარებს მაგ: გულშიშველა, ფუტურამი, ჩხიკვისთავა, ასეთი ჯიშების ბაღში აუცილებელია დამამტვერიანებელი ჯიშები.

ორივე სქესის ყვავილებს ერთდროულად იმწიფებს: ცხენის ძუძუ, შველისყურა, ხაჭაპურა, ნემსა, განჯური, ათაბაბა. გარემო პირობებისადმი თხილის მცენარის მოთხოვნილება კომპლექსურია და ზრდა-განვითარების პერიოდში ერთნაირი არ არის. დასავლეთის სუბტროპიკებში თხილის მცენარე სითბოს სიჭარბეს ან ნაკლებობას არ განიცდის, ყინვებისაგან ძლიერ დაზიანდება არ არის მოსალოდნელი, თუმცა ზოგჯერ ადგილი აქვს ახალგაზრდა კვირტებისა და ყვავილების გაზაფხულის ნაყინვებისაგან დაზიანებას, ასევე უხვთოვლიანობის დროს ზამთრის პერიოდში ვარჯის მექანიკურ მტვერვას.

თხილის ბაღების ნორმალური ზრდაგანვითარებისა და მაღალი მოსავლის მისაღებად აუცილებელია ინტენსიური განათება, რაც უპირველეს ყოვლისა საჭიროა პროდუქტიული ფოტოსინთეზისათვის.

თხილის ბაღების გასაშენებლად ადგილის შერჩევა

ფერმერმა უნდა იცოდეს, რომ თხილი ნიადაგისადმი დიდი შეგუებით ხასიათდება, იგი კარგად ხარობს როგორც მუავე, ისე ნეიტრალურ და ტუტე ნიადაგებზე. მისთვის საუკეთესოა ჰუმუსით მდიდარი სტრუქტურული ნიადაგები, ის ვერ ეგუება ქარბთენიან და ბიცობ ნიადაგებს. წყლისადმი საკმაოდ მომთხოვნია, იტანს სიმშრალესაც.

თხილი ფართოდ ვრცელდება საკმაოდ განსხვავებულ კლიმატურ-ნიადაგობრივ პირობებში. თუ ამის შესაძლებლობა არის მისთვის უნდა გამოიყოს საკმაო სიდიდის ვაკე, ან მცირე დაქანების ფერდობები. როგორც აღვნიშნეთ თხილს აქვს ძლიერი და ამავე დროს ნიადაგის ზედა ფენებში ჰორიზონტალურად განლაგებული ფესვები, რითაც ამაგრებს და იცავს ნიადაგს ჩამორეცხვისაგან, ამ თვისების გამო თხილს 200-ზე მეტ დაქანებულ ფერდობებზე გასაშენებლად ხშირად იყენებენ.

ნიადაგის პირველი დამუშავება

თხილის სამრეწველო ბაღების გაშენებისას შერჩეული ნაკვეთების პირველადი დამუშავების მიზანია: ნიადაგში წყლისა და ჰა-

ერის რეჟიმის გაუმჯობესება, გაუმტარი ფენის რღვევა-გაფხვიერება ფესვთა სისტემის განვითარებისათვის, ნიადაგის საკვები ნივთიერებით გამდიდრება და სარეველების მოსპობა. ტყითა და ბუჩქებით დაფარული ადგილები იმწინდება და სუფთავდება. ვაკე და მცირე დაქანების ფერდობებზე ტარდება ნიადაგის ძირითადი დამუშავება 40სმ. სიღრმეზე, რომლის დროს უნდა შევიტანოთ 250კგ. ფოსფორი და 200კგ. კალიუმის სუფთა ელემენტი ჰექტარზე. 200-მდე დაქანების ფერდობებზე ამჟამად აწყობენ აგროტერასებს, რისთვისაც თხილის მწკრივიდან ერთი მეტრის დაშორებით ფერდობის დაქანებისკენ ერთი მეტრი სიფართის ნიადაგის ზოლზე ითესება მრავალწლიანი ბალახების ნარევი (კონდარი, სამყურა). აღმოცენებული ბალახები აჩერებენ წვიმებისაგან ჩამონარეცხი მიწის მასას და იქმნება აგროტერასა.

15-200-ზე მეტი დაქანების ფერდობებზე ნიადაგის მთლიანი დამუშავება მიზანშეწონილი არ არის, არამედ მცენარის დასარგავ ადგილებში უნდა ამოვიღოთ 0,8 მ. დიამეტრისა და 0,4 მ.-ის სიღრმის ორმოები, რომელშიც შეიტანება სასუქები და მომზადდება დასარგავად. დიდი დაქანების ფერდობებზე რეკომენდებულია ტერასების მოწყობა. რელიეფის კონფიგურაციის გათვალისწინებით უნდა ჩატარდეს ეროზიის სანინალმდეგო თუ დაშრობითი ღონისძიებები. კოლხეთის დაბლობის პირობებში მელიორაციული ღონისძიებების ფონზე ეწყობა ოვალური პროფილირებული კვლები ნიადაგის სათანადო დამუშავებითა და სასუქების წინასწარი შეტანით.

ნაკვეთის დაგეგმვა

ნიადაგის შერჩევისა და წინასწარი მომზადების შემდეგ ეწყობა თხილის ბაღების დაგეგმვა. ბაღები შესაძლებელია გაშენდეს კვადრატულად, სწორკუთხედა ან ქადრატულად. მცენარეთა კვების ფართობი (კვების არე) იცვლება ნიადაგურ-კლიმატური პირობების, თხილის ჯიშის, ზრდის სიძლიერის, რელიეფის დაქანების, სამუშაოთა მექანიზებულად ჩატარების და სხვა ფაქტორების მიხედვით. მწკრივების მიმართულება ვაკე ადგილებში ნებისმიერი, ხოლო ფერდობებზე - ჰორიზონტალური მიმართულება ეძლევა. თხილის ნარგაობის გაშენება შეიძლება მოხდეს კვების არის შემდეგი სქემით: 7x6 მ. (240 ბუჩქი/ჰა-ზე), 7x4 მ. (285 ბუჩქი), 6 x 6მ. (278 ბუჩქი), 6x4 მ. (416 ბუჩქი), 5x5 მ. (400 ბუჩქი), 4x4 მ. (625 ბუჩქი).

ნარგების დასარგავად მომზადება და დარგვა

თხილის გამრავლების ყველაზე ადვილი ხერხი ბუჩქის დაყოფით და ფესვის ამონაყრებით გამრავლებაა. მეტი ამონაყრები რომ მივიღოთ, საჭიროა ადრე გაზაფხულზე შერჩეული სადედე ბუჩქების ირგვლივ ჩატარდეს ნიადაგის 20 სმ. სიღრმეზე გადაბარვა, რითაც ძლიერდება ამონაყრების წარმოქმნა. თხილის ქვეშ სასურველია ნიადაგი გავანოყიროთ გადამწვარი ნაკვლით, სასუქებით, რომ ახალგაზრდა ამონაყრებს შეექმნათ უკეთესი პირობები განვითარებისათვის. გვალვიან პერიოდში ამონაყრები უნდა მოირწყას, გაინმინდოს სარეველებისაგან. ამონაყრები ნოემბერში უნდა ამოვიღოთ ბარით ფრთხილად ფესვების დაზიანების გარეშე და დავახარისხოთ. კარგად განვითარებული სტანდა-



რტული ნერგები მუდმივად ადგილზე ირგვება, ხოლო უმრავლესობა სუსტი ნერგები უნდა გადავიტანოთ სპეციალურ საწარმოებში მომდევნო წლისათვის.

სპეციალურ საწარმოებში ნერგების პიკირება ხდება ჭიმბორივი მახასიათებლების ზუსტი დაცვით, ეტიკეტირებით, რადგან რეალიზაციის დროს არ მოხდეს აღრევა. რაც უფრო ჯანსაღია ნერგი მით მეტია მისი გახარების უნარი და ზრდის ინტენსიობა. თხილის ბაღის გაშენება უმჯობესია შემოდგომით (ოქტომბერ-ნოემბერი), თუმცა შეიძლება ადრე გაზაფხულზეც. მცენარეთა დასარგავად მონიშნულ ადგილზე იღებენ 40 x 40 სმ. სიღრმის ორმოებს, ხოლო დაქანებულ ფერდობებზე, სადაც არ ჩატარებულა ნიადაგის მთლიანი დამუშავება 80 x 50 სმ. სიღრმის ორმოებს. ორმოებში შეიტანება 8-10 კგ. გადამწვარი ნაკელი, 150 გ. ფოსფორიანი და 100 გ. კალიუმიანი სასუქი. ყველა კომპონენტი კარგად აირევა მიწასთან ერთად და ორმო შეივსება - შემზადდება. დარგვის წინ ნერგები ფრთხილად გადაიტანება ნაკვეთზე. სასურველია ნერგის ფესვები ამოველოს წუნწხში. ორმოში ირგვება 1, 2 ან 3 ნერგი. თუ ნერგები შედარებით წვრილია მაშინ უმჯობესია 2-3 ნერგის ერთად დარგვა, თუმცა დარგვის დროს ნერგებს შორის მანძილი 10-15 სმ. უნდა იყოს. ბუნდში ნერგების გახშირებულ დარგვას აქვს დადებითი ეფექტი, მეტია გახარების შესაძლებლობა და ასევე ნარგაობა ადრე იწყებს ინტენსიურ დაბუჩქებას.

დარგვას აწარმოებს 2 კაცი, ერთი ასწორებს ნერგებს ბუნდში მეორე კი ფრთხილად აყრის მიწას და ტყეპნის. დარგული ნერგები უნდა გადაიჭრას 50 სმ. სიმაღლეზე 5-6 კვირის დატოვებით, გაუკეთდეს ჯამი და საჭიროებისამებრ მოიჩმნას.

ბაღის გაშენების დასასრულს მეზღვე ფერმერი ადგენს განაშენიანების პასპორტს რომელშიც ასახული უნდა იქნას: ნაკვეთის ადგილმდებარეობა, ნიადაგის ტიპი, ბაღის ჭიმური შედგენილობა, გაშენების სიხშირე-გაადგილება, გაშენების წელი. მეზღვე ვალდებულია ყოველწლიურად დააფიქსიროს ბაღში მიმდინარე პროცესები, რომლებიც უარყოფითად აისახება მცენარეთა პროდუქტიულობაზე. (ყინვები, გვალვები, სეტყვა, ქარიშხალი და სხვა).

ახალგაზრდა ბაღების მოვლა

ფერმერმა დიდი ყურადღება უნდა მიაქციოს, თხილის ახალგაზრდა ბაღებში ნერგებს მუდმივ მეთვალყურეობას, გახელვას, კულტივაციას, რემონტს და თოხნას. მცენარეთა ასეთი სიხშირით განლაგებისას თხილის ახალგაზრდა ბაღის რიგთაშორისები მსხმოიარობაში შესვლამდე (1-4 წელი) შეიძლება გამოყენებული იქნას სათოხნი კულტურების (სიმინდი, სოია, ბოსტნეული), ან მრავალწლოვანი სიდერატების სათესად, რომლის მიზანია ერთი მხრივ, ნიადაგის კულტურულ მდგომარეობაში შენარჩუნება, ხოლო მეორე ბაღიდან დამატებითი სარეალიზაციო მოსავლის მიღება. მწკრივთაშორის აგრეთვე ურჩევნია შავი ანეულის ან კორდიანი ნეშომპალას სისტემას. ახალგაზრდა

ბაღში შეაქვთ ყოველწლიურად ორგანიკური სასუქი, ნაკელი, ტორფკომპოსტი. მინერალური სასუქებიდან აზოტი 120კგ. ფოსფორი 90კგ. და კალიუმი 60კგ. ჰექტარზე. დარგვიდან მესამე-მეოთხე წელს ბუჩქის ფესვის ყელიდან ამონაყრების ზედმეტი ტოტები უნდა გამოიხლას.

ვარჯის გასხვლა-ფორმირება

თხილის ბაღებში ნარგავების ფორმირებას უკვე მესამე წლიდან იწყებენ იმ მიზნით, რომ სრულმსხმოიარობაში შესვლისას ბუჩქში შტამების რაოდენობა, ლიდერი ტოტების სახით 8-10 ს არ აღემატებოდეს. თხილის ნორმალური ზრდა-განვითარებისა და მაღალი მოსავლის მისაღებად აუცილებელია ინტენსიური განათება და სინათლის რეჟიმის რეგულირება. ყოველივე ამის გათვალისწინება აუცილებელია მცენარის ვარჯის მოვლისა და გასხვლისას რათა არ მოხდეს ტოტების ჩახშირება, რაც ხელს უშლის თხილის ბუჩქის ნორმალურ აერაციას და განათებას.

მაღალხარისხიანი, რეგულარული მოსავლის მისაღებად თხილის სამრეწველო ბაღში სხვლა-ფორმირების სამუშაოების ჩატარება მოიცავს სუსტი, დაკნინებული, დაავადებული და მექანიკურად დაზიანებული დედა ტოტების მოცილებას და ვარჯის გამოხშირვას, ამასთან ერთად გადანაჭერი ადგილების დამუშავებას ბაღის მალამოთი (1 წილი კანიფოლი, 2 წილი ფუტკრის ცვილი და 1 წილი ცხოველური ცხიმის).

თხილის ბუჩქში ყოველწლიურად ხდება ახალი ამონაყრების მასიური წარმოქმნა. ბუჩქზე შესაძლებელია ერთდროულად გვხვდებოდეს სხვადასხვა ასაკისა და სტადიის ღეროები: ახალგაზრდა ამონაყრები (1-დან 5 წლამდე), ღეროები წრიული ტოტებით, რომლებზედაც თავის მხრივ ვითარდებიან რეპროდუქციული ორგანოები (5-დან 20 წლამდე) და ღეროები, გარდამავალი ხმობის სტადიაში (20 და მეტი წლის). თხილის ბუჩქში ყოველწლიურად წარმოიქმნება სხვადასხვა რიგის დიდი რაოდენობით ამონაყრები, რის გამოც იქმნება ვარჯის ჩახშირება.

იმდენად რამდენადაც თხილის ღეროთა სიცოცხლის ხანგრძლიობა დაბალია, ამიტომაც ერთ-ერთ უმთავრეს აგროტექნიკურ ღონისძიებად მიიჩნევა ამ კულტურის ბუჩქის გაახალგაზრდავება გამომხირვითა და გასხვლის თანაწყობით. როგორც საზამთრო, ისე საგაზაფხული გასხვლები უნდა უზრუნველყოფდეს ბუჩქების თავისუფლად ზრდას ყველა მიმართულებით, როგორც სიმაღლეში ისე სიგანეში. საზაფხულო მწვანე გასხვლების დროს ვარჯის ყველა ნაწილში შენარჩუნებულია ახალგაზრდა ამონაყრების უხვი ზრდა, ამასთან კენწრული ნაზარდების პინცირებით მცირდება მცენარის სიმაღლეში მატება, რაც მოსავლის აღებისას აიოლებს ნაყოფების კრეფას. ფესვის ყელიდან ახალი ამონაყრების დასათრგუნად, გარდა აგროტექნიკური ხერხებისა (გაცეცხვა, გათოხნა) მიმართავენ შავი ფერის პოლიეთილენის ფირით დამულჩვას.

თხილის ბაღებში ნიადაგის მოვლა-განოყიერება

სრულმსხმოიარე ბაღებში თხილის მცენარის ფესვთა სისტემა ვითარდება ვარჯის პროექციის ფარგლებში ჰორიზონტალურად 2,5 მეტრზე და ვერტიკალურად 1 მეტრამდე. ფესვთა სისტემის ძირითადი მასა განლაგებულია ფესვის ყელიდან ერთი მეტრის რადიუსში, ხოლო ვერტიკალურად 0.5 მეტრ ფარგლებში. ნიადაგის დამუშავება მიმდინარეობს შემოდგომა- ადრე გაზაფხულზე, მსუბუქი შებარვით ან აჩეჩვით. ვაკე ადგილებზე ნიადაგის აჩეჩვა ხდება ბაღის კულტივატორით 5-10სმ. სიღრმეზე, ფოსფორიანი და კალიუმიანი სასუქების ჩაკეთებით. აზოტიანი სასუქები შეიტანება მარტის ბოლოს - აპრილის თვეში ერთ დოზად. შეტანის ნორმებია: N -120-130კგ.ჰა-ზე, P2 O5 -100-120კგ.ჰა-ზე, K2 O- 70-80 კგ.ჰა-ზე. (სუფთა ელემენტზე გადაანგარიშებით).

მინერალური სასუქების ეს დოზები შეიძლება იცვლებოდეს ნიადაგის ტიპის, მექანიკური შემადგენლობის, ან არის რეაქციის მიხედვით. ორგანიკური სასუქებიდან აუცილებელია თხილის ბაღებში 2-3 წელიწადში ერთხელ თითო ბუჩქზე 20-30 კგ. ნაკელის ან ტორფკომპოსტის შეტანა, ნიადაგის საშემოდგომო-საზამთრო დამუშავების დროს.

სავეგეტაციო პერიოდში თხილის ბაღებში ადგილი აქვს სხვადასხვა სახეობის სარეველების მასიურ განვითარებას. გამოიყენება სარეველების წინააღმდეგ ბრძოლის როგორც მექანიკური (2-3 ჯერ გაცეცხვა) ასევე ქიმიური ღონისძიებები. მაღალეფექტურია გლიფოსატის წარმოებული პრეპარატების (კლინი, ურაგანი, ნოკდაუნი, რაუნდაპი) ჰერბიციდების სახით გამოყენება ვეგეტაციაში მყოფ სარეველებზე მაის-ივნისის თვეში. 3-4 ლიტრი ჰა-ზე 300-400 ლიტრი საშუალო ხსნარით. შესხურება უნდა მოხდეს მიმართულებით, ანუ მხოლოდ სარეველებზე. ხსნარი არ უნდა შესხურდეს თხილის ნაზ ყლორტებზე.

მავნებალ-დაავადებები და მათთან ბრძოლის ღონისძიებები

ჩატარებული ფიტოსანიტარული გამოკვლევებით თხილის ფერმერულ მეურნეობებში აღნიშნული იქნა შემდეგი ძირითადი მავნებელი-დაავადებანი: თხილის შავი ხარაბუზა, ამერიკული თეთრი ჰეპელა, ვაზის ლურჯი რწყილი, თხილის ცხვირგრძელა, მთვარისებრი მზომელა და თხილის ბუჩქი, თხილის ყავისფერი სიდაპლუ, თხილის ნაცრისფერი სიდაპლუ და თხილის ნაცარი.

სრულმოსავლიან თხილნარებში მავნებელი-დაავადებებთან ბრძოლა შესაძლებელია ჩატარდეს კომბინირებული ნაზავებით (ინსექტიციდი+ფუნგიციდი). მავნებლების წინააღმდეგ გამოიყენება ბი-58(ახალი), ან ალაპაკის, ან ვალსამბას, ან ბუდოკის, ან კალიფსოს 0,1%-იანი საშუალო ხსნარი. დაავადებების წინააღმდეგ გამოიყენება სპილენძის ქლორუანგის 0,4%, ან ვალდაქსილის საშუალო ხსნარი.

მავნებელ დაავადებათა წინააღმდეგ კომბინირებული ნაზავებით პირველი შესხუ-

რება ტარდება აპრილიდან ივლისამდე, მეორე შესხურება ივლისიდან საჭიროების მიხედვით. ერთ ჰა-ზე საჭიროა 2000ლ.სა-შუაო ხსნარი, გამასხურებელი უნდა იყოს წვრილწვეთოვანი. გახსოვდეთ, რომ თხილის კულტურა მეტად მგრძობიარეა ქიმიური პრეპარატების მიმართ. პრეპარატების არასწორმა შეჩეჩვამ, კონცენტრაციის თვითნებურად გაზრდამ შეიძლება გამოიწვიოს ფოთლების სიდამწვრე, ზრდის შეჩერება, ნაყოფის დეფორმირებული განვითარება და ნაადრევი ცვენა.

თხილის ნაყოფის დამზადება, შენახვა

თხილის ნაყოფი დასავლეთ საქართველოს სუბტროპიკულ რეგიონებში ივნისი-ვლისში იწყებს ტექნიკურ სიმწიფეს. ეს ის პერიოდია როდესაც უხვ ნალექებთან და ჰაერის მაღალ შეფარდებით ტენიანობასთან ვაკეცს საქმე. თხილის საკრეფად უნდა შევარჩიოთ მზიანი, მშრალი ამინდი, სასურველია თხილი მოკრეფიდან 1-2 დღეში გაირჩეს და გაიფინოს თხელ ფენად გასაშრობად. მზის პირდაპირი სხივები ხშირად იწვევს ნაყოფის გულის მოხალვას, ამიტომ გასაშრობად საჭიროა შეირჩეს ნახევრადდარდილული ადგილები. ზოგიერთი ფერმერი - გლეხი თხილის ნაყოფის დასამზადებლად მიმართავს ნაყოფების სრულ სიმწიფეში (ავგუსტო-სექტემბერი) ბუჩქების მექანიკურ დაბურტყვას და ნიადაგის ზედაპირიდან ნაყოფის აკრეფას. ეს დასაშვებია მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ ნაკვეთი დაცულია ცხოველებისა და მღრნელებისაგან, ასევე რიგთაშორისები სუფთაა და რელიეფი ვაკე ან 100- მდე დაქანებისაა. სხვა შემთხვევებში უმჯობესია თხილი მოკრიფოს, გაირჩეს და გაიფინოს გასაშრობად.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს თხილის ნაყოფის დასაწყობებას. თხილს, რომელსაც დიდი ხნის მანძილზე თბილ და ნესტიან გარემოში ინახავენ შესაძლებელია სოკო გაუჩნდეს. ობის სოკოს აღმოჩენა კი შეუიარაღებელი თვალით სულაც არ არის ადვილი. თხილზე შესაძლოა წარმოიქმნას მავნე ნივთიერებები მიკროტოქსინების სახით, რომელიც ადამიანის ორგანიზმის სერიოზულ დაზიანებას იწვევს. თხილის ნაყოფის მწარმოებელმა ფერმერმა უნდა იცოდნენ, რომ არასწორი გაშრობისა და შენახვის შედეგად თხილში მარტივად ვრცელდება ობის შემცველი სოკოვანი წარმონაქმნები. ისინი ჯანმრთელობისათვის საშიშ შენაერთებს კარცოგენულ ალფა-ტოქსინებს შეიცავენ, რომლებიც ხშირი და ხანგრძლივი გამოყენების შემთხვევაში შესაძლოა გამოიწვიონ დვიდლისა და თირკმლის უჯრედების ნეკროზი.

თხილის ნაყოფის სამომხმარებლო ვარგისიანობა და ხარისხზე ზრუნვა პლანტაციებიდან უნდა დაიწყოს. კალენდარულ ვადებში სრულყოფილად ჩატარებული ყველა სახის აგროლონისძიება, ასევე კრეფის, შენახვისა და გაყიდვის მეცნიერულად დასაბუთებული რეკომენდაციების დაცვა საბოლოოდ განსაზღვრავს პროდუქციის მაღალ ხარისხს.





2021 წლის რთველის მხარდასაჭერად, სუბსიდირების პროგრამა განხორციელდება

მიმდინარე წელს, საქართველოში ყურძნის საპროგნოზო მოსავალი რეკორდულად უხვია და 300 ათასამდე ტონას აღწევს. მსოფლიო პანდემიის გამო, მეღვინეობის განვითარებული ინდუსტრიის მქონე ყველა ქვეყანაში, მათ შორის, საქართველოში, გადამმუშავებული საწარმოების მხრიდან ყურძენზე მოთხოვნა შემცირებულია.

სახელმწიფოს მიერ სუბსიდირების პროგრამის განხორციელების მიზანია, პანდემიით გამოწვეული ვითარება უაროფითად არ აისახოს მევენახე ფერმერებზე და ღვინის მწარმოებლებზე, სრულად დაბინავდეს ყურძნის მოსავალი, შენარჩუნდეს მევენახეობა-მეღვინეობის დარგის სტაბილური განვითარების დინამიკა. სუბსიდირების პროგრამის მხარდაჭერით, მოსავლის რეალიზაციას 25 ათასამდე მევენახე ფერმერი შეძლებს.

სუბსიდიას მიიღებს ყველა ის კომპანია, რომელიც რთველის განმავლობაში შეიძენს/გადაამუშავებს კახეთის რეგიონში მოწვეულ არანაკლებ

100 ტონა რქაწითელის ან კახური მწვანის ჯიშის ყურძენს და 1 კგ ყურძენში მევენახეს გადაუხდის არანაკლებ 0,90 ლარს.

2021 წლის რთველის ფარგლებში:

- კახეთისა და რაჭა-ლეჩხუმის რეგიონებში მოწვეული ყურძნის ჩაბარება განხორციელდება ღვინის ეროვნული სააგენტოს მიერ გაცემული მევენახეობის კადასტრის ამონაწერის საფუძველზე.
- კახეთის რეგიონში მოწვეული რქაწითელისა და კახური მწვანის ჩაბარება შპს „მოსავლის მართვის კომპანიაში“ შესაბამისი მუნიციპალიტეტის მიერ ყურძნის ჩაბარებებზე გაცემული ყურძნის წარმო-

შობის შესახებ ცნობის საფუძველზე მოხდება.

- 2021 წლის რთველის პერიოდში, დაცული ადგილწარმოშობის დასახელების ღვინოების დასამზადებლად განკუთვნილი ყურძნის ჯიშის მოსავლიანობა 1 ჰა ვენახიდან განისაზღვრება ამ ღვინისათვის დადგენილი წარმოების სპეციფიკაციის მაჩვენებლის შესაბამისად. რთველი 2021-ის ორგანიზებულად ჩატარების მიზნით, ქალაქ თელავში 24 საათიანი სამუშაო რეჟიმით ამოქმედდება რთველის საკოორდინაციო შტაბი.

დამატებითი ინფორმაციის მისაღებად, დარეკეთ გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ცხელ ხაზზე - 1501.

კახეთისა და რაჭა-ლეჩხუმის რეგიონებში ვენახის საკადასტრო ამონაწერი 27.000-მდე მევენახე ფერმერმა მიიღო

2021 წლიდან, ვენახების რეგისტრაცია და კადასტრის ამონაწერით მოსავლის ჩაბარება ყველა მევენახისთვის სავალდებულო გახდა. რთველის დროს, ვენახების საკადასტრო ამონაწერის გარეშე, მევენახე ღვინის საწარმოს ყურძენს ვერ ჩააბარებს.

საკადასტრო ამონაწერის მიღება უფასოა და არ საჭიროებს იუსტიციის სახლში მისვლას, ვენახების კადასტრს კავშირი არ აქვს მიწის კადასტრთან, ეს არის ღვინის ეროვნული სააგენტოს მონაცემთა ბაზა. მევენახემ სარეგისტრაციო უბნებზე უნდა წარადგინოს მხოლოდ პირადობის მოწმობა.

საკადასტრო ინფორმაციის განახლება სავალდებულოა ვენახთან დაკავშირებული ისეთი ცვლილებების შემთხვევებში, როგორებიცაა ყიდვა-გაყიდვა, გაქირავება, გაჩუქება, გაშენება ან ამოძირკვა.

საქართველო, ვენახების კადასტრის შექმნით, კიდევ ერთ მნიშვნელოვან ევროპულ გამოცდილებას გაიზიარებს და დანერგავს.

ღვინის ეროვნული სააგენტო საქართველოს ვენახების კადასტრის პროგრამას 2014 წლიდან ახორციელებს. საქართველოს ვენახების ეროვნული კადასტრის შექმნა უზრუნველყოფს რთველის პროცესის გამარტივებას და გამჭვირვალედ ჩატარებას, წარმოებული ღვინის და სხვა ყურძნისეული პროდუქტის მიკვლევადასა და ხარისხის უზრუნველყოფას.

გასულ წლებში აღნიშნულმა პროგრამამ წარმატებით იმუშავა რამდენიმე მიკროზონაში: „ქინძმარაულის“, „ახაშენის“, „მუკუზანის“ და „ყვარლის“ მიკროზონების ყურძნის საწარმოებში ჩაბარება მხოლოდ ვენახების კადასტრის ამონაწერის საფუძველზე ხდებოდა.

ვენახების კადასტრის პროგრამასთან დაკავშირებული დამატებითი ინფორმაციის მისაღებად, დაინტერესებულ პირებს შეუძლიათ დაუკავშირდნენ გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ცხელ ხაზს 15-01.



უბაკლური - თეთრყურძნიანი საღვინე ვაზის ჯიშები

წახმოშობა: **კახეთი** სინონიმები: **ობაყლეხი**

გამოიყენება სუფრის თეთრი მშრალი ღვინის დასამზადებლად. მისი ყურძნისაგან ცალკე დაყენებული ღვინო მაღალი ღირსებისაა, ჩალისფერი, ნაზი ჰარმონიული გემოთი და ჯიშური არომატით. ადრე ფართოდ ყოფილა გავრცელებული კახეთში. ჯიშის საშუალოზე ძლიერი ზრდისაა, პერსპექტიულია მესხეთის მევენახეობის მიკროზონებისთვის.

ზრდასრული ფოთოლი საშუალო ზომისაა, მომრგვალო, უმნიშვნელოაა გადახრილი ოვალური ფორმისკენ. ხუთნაკვთიანია, იშვიათად სამნაკვთიანი. ფოთლის ქვედა მხარე ხასიათდება საშუალო შებუსვით. მტევანი საშუალო ზომისაა, განივკონუსური, დატოტვილი, ზოგჯერ ცილინდრულ-კონუსური ფორმის. ხანდახან გვხვდება აგრეთვე უფორმო მტევნებიც. აღნაგობით კუმსია ან ძალიან კუმსი. მარცვალი საშუალო ზომისაა, მომრგვალო, ზოგჯერ ოვალური ფორმის, მომწვანო - მოყვითალო ფერის, კანი საშუალო სისქის, რბილობი საშუალო სიმკვრივის, სასიამოვნო გემოთი.

სავეგეტაციო პერიოდის ხანგრძლივობა საშუალოდ შეადგენს 150-157 დღეს. სრულ სიმწიფეში შედის სექტემბრის მეორე ნახევრიდან. მტევნის წონა მერყეობს 100-350 გრამამდე. ყურძნის წვენის შაქრიანობა 18-21%-ს, მჟავიანობა კი 7-8გ/ლ-ს აღწევს.



ტაბიძისეული - თეთრყურძნიანი საღვინე ვაზის ჯიშები

გამოყვანილია მებაღეობა-მევენახეობისა და მეღვინეობის სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტში დიმიტრი ტაბიძის მიერ. გავრცელებულია შერეული სახით ყვარლის მუნიციპალიტეტის ვენახებში. სელექციურად სუფთა ნარგაობის სახით დაცულია ჯიშურას ექსპერიმენტულ ბაზაზე. გამოიყენება სუფრის თეთრი მშრალი ღვინის დასამზადებლად. ღვინო ხასიათდება მინდვრის ყვავილების არომატებით. ჯიშის საშუალო ზრდისაა.

ზრდასრული ფოთოლი საშუალო ზომისაა, მომრგვალო, ხუთნაკვთიანი. ფოთლის ქვედა მხარე დაფარულია საშუალოზე ხშირი შებუსვით. მტევანი საშუალო ზომისაა, კონუსური ან ცილინდრულ-კონუსური ფორმის, ზოგჯერ ფრთიანი, საშუალო სიკუმსის. მარცვალი საშუალო ზომისაა, მომრგვალო ან ოდნავ ოვალური ფორმის. სრულ სიმწიფეში მოყვითალო - ქარვისფერია. კანი საშუალო სისქისაა, რბილობი საშუალო სიმკვრივის, სასიამოვნო გემოთი.

სავეგეტაციო პერიოდის ხანგრძლივობა საშუალოდ შეადგენს 155-161 დღეს. სრულ სიმწიფეში შედის სექტემბრის ბოლოს. მტევნის წონა მერყეობს 200-370 გრამამდე. ყურძნის წვენის შაქრიანობა 22-23.5%-ს, მჟავიანობა კი 6.9-7.7გ/ლ-ს აღწევს.



რქანითელი ვარდისფერი - ვარდისფერყურძნიანი საღვინე ვაზის ჯიშები

წახმოშობა: **კახეთი**

რქანითელი ვარდისფერი არის რქანითელის კვირტული ვარიანტი. გამოვლენილია ვასილ ლოლაძის მიერ 1948 წელს. მიიღება მაღალხარისხიანი სუფრის მშრალი თეთრი და ვარდისფერი ღვინო. რქანითელი ვარდისფერი ამჟამად მცირედაა გავრცელებული გურჯაანის, თელავის, ლაგოდეხის და ახმეტის მუნიციპალიტეტებში. ჯიშის საშუალო ზრდისაა.

ზრდასრული ფოთოლი საშუალო ზომისაა, მომრგვალო ფორმის, სამ-ხუთნაკვთიანი. ფოთლის ქვედა მხარე თხლადაა შებუსვული. მტევანი საშუალო ან საშუალოზე დიდი ზომისაა, ცილინდრულ-კონუსური, იშვიათად ცილინდრული ფორმის, ფრთიანი, საშუალო სიკუმსის. მარცვალი საშუალო ზომის, ოდნავ ოვალური, იშვიათად მომრგვალო ფორმის, ვარდისფერი. კანი საშუალო სისქისაა, რბილობი საშუალო სიმკვრივის, სასიამოვნო ჰარმონიული გემოთი.

სავეგეტაციო პერიოდის ხანგრძლივობა საშუალოდ 155-165 დღეა. სრულ სიმწიფეში შედის სექტემბრის ბოლოს. ერთი მტევნის წონა საშუალოდ 240-350 გრამია. ყურძნის სრული სიმწიფის პერიოდში შაქრიანობა ~ 20-24% -ს, მჟავიანობა კი 6-7 გ/ლ-ს აღწევს.



ბუდეშური თეთრი - თეთრყურძნიანი სასუფრე და საღვინე ვაზის ჯიშები

წახმოშობა: **ქახთი**. სინონიმები: **თეთხი ყუხიძენი, ბუდეშუხის ყუხიძენი**

ძირითადად გავრცელებულია ქართლსა და კახეთში. თავის დროზე გატანილი იყო ყოფილ საბჭოთა კავშირის ღვინის მწარმოებელ რესპუბლიკებში. ჯიშის საშუალოზე ძლიერი ზრდისაა. მიიღება სუფრის თეთრი და ცქრიალა ღვინო. ცალკე დაყენებული ღვინო ღია ჩალისფერია, გამჭვირვალე, მცირე ექსტრაქტული და მსუბუქი. ჩინურთან ერთად მიიღებოდა სასიამოვნო ცქრიალა ტიპის ღვინო. ჩინურთან და გორულ მწვანესთან სეპაჟით მონაწილეობდა ცნობილი „ატენური“ ღვინის შედგენილობაში. ჯიშის პერსპექტიულია მესხეთის მევენახეობის მიკროზონებისთვის.

ზრდასრული ფოთოლი საშუალო ზომისაა, მომრგვალო ან ოვალური ფორმის, ხუთნაკვთიანი. ქვედა მხრიდან ძარღვების გასწვრივ გასდევს უმნიშვნელო შებუსავა. მტევანი საშუალო ზომისაა, განივკონუსური. არის დატოტვილი და უფორმო მტევნებიც. საშუალო სიკუმსისაა, გვხვდება თხელი და კუმსი მტევნებიც. მარცვალი საშუალო ზომისაა, ოვალური ან ოდნავ მოგრძო ფორმის, მწვანე, მზის მხრიდან მოყვითალო ელფერით. თხელკანიანია, რბილობი საშუალოზე მკვრივი, ტკბილი გემოთი.

სავეგეტაციო პერიოდი 140-150 დღეს შეადგენს. მტევნის საშუალო წონა 190-200 გრამია. ყურძნის წვენის შაქრიანობა 18.5-19.2% - ს, მჟავიანობა კი 6.5 – 7გ/ლ - ს აღწევს.



თეთრი ბუდეშური



თანამედროვე საგაცივრა მეურნეობა საოკუპაციო ხაზთან



ლევან ბერუაშვილი 12 წელი პროფესიონალური სპორტი იყო დაკავებული. ფეხბურთში საქართველოს ჩემპიონიც გახდა. წარმატებულ სპორტსმენს არასდროს დავინწყებია მშობლიური სოფელი. ქარელის მუნიციპალიტეტის სოფელი ფცა, საოკუპაციო ხაზის მიმდებარე ტერიტორიაა და, როგორც თავად ამბობს, ეს ფაქტი ორმაგ პასუხისმგებლობას აკისრებს მას.

„ოჯახის კუთვნილი ხეხილის ბაღების მოვლა-პატრონობაში ბავშვობიდან აქტიურად ვიყავი ჩართული. ნაბიჯ-ნაბიჯ ვცდილობდი მეურნეობის განვითარებას და გაფართოებას. 2015 წელს, პროექტის „დანერგე მომავალი“ ბენეფიციარი გავხდი და კაკლის და ვაშლის ბაღები გავაშენე; სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის

შეძენაში სახელმწიფო საგრანტო პროგრამა დამეხმარა. ვთვლი, რომ განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს საოკუპაციო ხაზთან წარმატებული ფერმერული მეურნეობების არსებობას და სახელმწიფო მხარდაჭერა ამ მხრივ ძალიან მნიშვნელოვანია“, - აღნიშნავს ლევან ბერუაშვილი.

სოფლის განვითარების სააგენტოს პროგრამების მხარდაჭერით, სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივმა „აგროლიდერი“ 720 ტონა ხილის და ბოსტნეულის შესანახი სამაცივრო კომპლექსი ააშენა, შედეგად ფცის და მიმდებარე სოფლების ფერმერებს მოსავლის დაბინავების პრობლემა ფაქტობრივად მოუხსნა. ლევან ბერუაშვილის თქმით, 31 წლის ასაკში კარგად ესმის მშვიდობის ფასი და მიიჩნევს, რომ წარმატებული ფერმერი და სოფელი ქვეყნის ძლიერების საწინდარია.

კომბინირებული საკვების საწარმო ქარელის მუნიციპალიტეტიდან



ნიკოლოზ იკოშვილი ყოფილი სამხედროა, იგი 18 წლის განმავლობაში საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში მსახურობდა და ნატოს მისიითაც სხვადასხვა სამშვიდობო ოპერაციებში აქვს მონაწილეობა მიღებული.

„2011 წლიდან, საქართველოს შეარაღებული ძალების დატოვების შემდეგ, პარტნიორებთან ერთად გავიარე სწავლება, რამაც ბიზნესის დაწყების საშუალება მომცა. საკუთარი თანხის მობილიზების, სოფლის განვითარების სააგენტოს გრანტისა და დაბალპროცენტიანი სესხის მეშვეობით შევძელით ბიზნესის დაწყება. საწარმოში ვასაქმებთ 10 ადგილობრივს, პროდუქციის წარმოებისთვის ვიყენებთ

ადგილობრივ ნედლეულს, როგორც კახეთის, ასევე შიდა ქართლის რეგიონიდან. სოფლის განვითარების სააგენტოს მხარდაჭერით საწარმო ახლა გადის HACCP-ის სისტემის სერტიფიცირებას, ეს არის ჩვენთვის საშუალება, რომ ნაწარმი გავიტანოთ საზღვარგარეთ“-აცხადებს ნიკოლოზ იკოშვილი

ქარელის მუნიციპალიტეტის სოფელ სამწვერისში მოქმედი კომბინირებული საკვების საწარმო 2021 წელს ამოქმედდა, როგორც ნიკოლოზ იკოშვილი აღნიშნავს, მათი პროდუქცია დიდი პოპულარობით სარგებლობს, ამიტომ ბიზნესის გაფართოებაზე დაიწყეს ფიქრი. საწარმომ გახსნის დღიდან, 300-400 ტონაზე მეტი პროდუქცია აწარმოა. წლის ბოლომდე კი, წარმოებული პროდუქციის გაზრდას 600 ტონამდე გეგმავენ.

ლურჯი მოცვის თანამედროვე ბაღი გურიაში



პალესტა ზანთარაია აფხაზეთიდანაა, როგორც თავად გვიამბობს, აფხაზეთში ცხოვრების პერიოდშიც სოფლის მეურნეობით იყო დაკავებული.

„2016 წელს, მომეცა შესაძლებლობა მეგობრებთან ერთად შემეძინა მიწის ნაკვეთი გურიაში, მაშინ ეს ტერიტორია ტყით იყო დაფარული. 6,9 ჰექტარზე მოცვის პლანტაცია სოფლის განვითარების სააგენტოს თანადაფინანსებით გავა-

შენეთ. ყოველდღიურად 10-12 ადამიანი გვყავს დასაქმებული, სეზონურად კი 200 ადგილობრივს ვასაქმებთ. წელს, მთლიანობაში 50 ტონა ლურჯი მოცვი გვაქვს მოკრეფილი და საექსპორტოდ მომზადებული. ძალიან მნიშვნელოვანია სახელმწიფოს მხრიდან ხელშეწყობა. სამომავლოდ პლანტაციის გაფართოებას ვგეგმავთ, რაშიც კვლავ სოფლის განვითარების სააგენტოს პროგრამებში ჩართულობის იმედი გვაქვს“, - აღნიშნავს პალესტა ზანთარაია.

დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტში მესაქონლეობის ახალი ფერმა გაიხსნა



თანამედროვე სტანდარტებით აღჭურვილი ფერმერული მეურნეობის შესაქმნელად, ახალგაზრდა ფერმერმა, ზურაბ მასურაშვილმა 2,5 მლნ ლარი თანხის ინვესტიცია განახორციელა, აქედან 1,5 მლნ ლარი სახელმწიფოს მხარდაჭერა, შეღავათიანი აგროკრედიტია.

ფერმაში, ყოველდღიურად, 4 ტონა ნედლი რძე იწარმოება. პროდუქციის რეალიზაცია ადგილობრივ ბაზარზე ხდება; მეურნეობაში 10 ადგილობრივია დასაქმებული.

ახალი ფერმის გახსნას გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის პირველი მოადგილე გიორგი ხანიშვილი, კახეთის მხარის სახელმწიფო რწმუნებული ირაკლი შიოშვილი, ფერმერთა ასო-

ციაციის თავმჯდომარე ნინო ზამბახიძე, ადგილობრივი ხელისუფლებისა და გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შესაბამისი სტრუქტურების წარმომადგენლები დაესწრნენ.

„საქართველოში მეცხოველეობის დარგი წარმატებით ვითარდება, რაშიც მნიშვნელოვანია სახელმწიფოს და საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციების წვლილი. დედოფლისწყაროში ამოქმედებული ახალი, თანამედროვე სტანდარტების ფერმა არის არა მარტო ამ ახალგაზრდა ფერმერის წარმატება, არამედ იმის ნათელი დადასტურება, რომ ქვეყანაში ფერმერული მეურნეობები და მესაქონლეობის დარგი ვითარდება. ასეთი წარმატებული ფერმა ასაქმებს ათეულობით ფერმერს და ქმნის წარმატების მოდელს“, - განაცხადა გიორგი ხანიშვილმა.



შიდა ქართლის მოსახლეობას კარბის რეაბილიტირებული სარწყავი სისტემა ემსახურება



შიდა ქართლის მოსახლეობას კარბის რეაბილიტირებული სარწყავი სისტემა ემსახურება. შპს „საქართველოს მელიორაციამ“ გორის მუნიციპალიტეტში კარბის სარწყავი სისტემის რეაბილიტაცია განახორციელა. აღდგენილ სისტემაში წყალი გაშვებულია.

წყალგანაწილების კვანძები. ჩატარებული სამუშაოების შედეგად, სოფელ კარბისა და მერეთის ნაწილის 300 ჰექტარამდე სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფართობზე სარწყავი წყლის მიწოდება გაუმჯობესდა.

პროექტის ღირებულებაა 468 700 ლარი.

საირიგაციო სისტემაზე ჩატარებულ სამუშაოებს და რწყვის პროცესის მიმდინარეობას შპს „საქართველოს მელიორაციის“ გენერალური დირექტორი დავით წითლიძე და შიდა ქართლის სახელმწიფო რწმუნებული ვალერიან მჭედლიძე გაეცნენ.

პროექტის ფარგლებში 10 კილომეტრამდე სიგრძის მაგისტრალური და წყალგამანაწილებელი არხები მოწესრიგდა. არხები გაიწმინდა ნატანი მასისგან და რკინაბეტონის ღარებით მოპირკეთდა; მოეწყო ტიპური ნაგებობები, წყალაღებისა და



კახეთში ახალი წყალგამანაწილებელი ქსელის მშენებლობა დასრულდა



საქართველოს მელიორაციამ კახეთში, ზემო ალაზნის სარწყავ სისტემაზე ახალი წყალგამანაწილებლის სამშენებლო პროექტი დაასრულა.

ხორხელის, ოჯიოს, კოლოთოსა და ალავერდის 500 ჰექტარამდე სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფართობი სტაბილურად ირწყვება.

პროექტის ღირებულება 2 მლნ ლარამდეა.

ახლადმოწყობილი სარწყავი სისტემა საქართველოს მელიორაციის გენერალურმა დირექტორმა, დავით წითლიძემ, კახეთის სახელმწიფო რწმუნებულთან, ირაკლი შიოშვილთან ერთად დაათვალიერა და ადგილობრივ მოსახლეობას შეხვდა.

სამუშაოების ფარგლებში მოეწყო 10 კმ-ზე მეტი სიგრძის დახურული ქსელი და სხვადასხვა ტიპის ჰიდროტექნიკური ნაგებობები - (წყალმიღები კვანძი, ჰიდრანტები, დამცლელი კვანძი, გამანაწილებელი და შემტბორავი ჭები).

ჩატარებული სამუშაოების შედეგად ახმეტის მუნიციპალიტეტის სოფელ



შიდა ქართლში სამელიორაციო ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება გრძელდება



შპს „საქართველოს მელიორაციამ“ გორის მუნიციპალიტეტში ტირიფონის სარწყავი სისტემის წყალგამანაწილებლის რეაბილიტაცია დაასრულა.

არხის ძირზე დაესხა მონოლითული ბეტონი, მოეწყო რკინაბეტონის ფილები, ღარები, წყალმიღები კვანძი და სხვადასხვა ტიპის ჰიდროტექნიკური ნაგებობები.

ჩატარებული სამუშაოების შედეგად სოფელ მეღვრეკისის, ბროწლეთვისა და ტი-

პროექტის ფარგლებში 6,7 კმ სიგრძის სარწყავი არხი რეაბილიტაცია ჩაუტარდა.



რძინისის 800 ჰექტარამდე სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფართობზე გაუმჯობესდა სარწყავი წყლის მიწოდება.

პროექტის ღირებულებაა 1 244 240 მლნ ლარი.

შიდა ქართლში საირიგაციო სისტემაზე დასრულებულ სამუშაოებს და რწყვის

პროცესის მიმდინარეობას შპს „საქართველოს მელიორაციის“ გენერალური დირექტორი დავით წითლიძე და შიდა ქართლის სახელმწიფო რწმუნებული ვალერიან მჭედლიძე გაეცნენ.





საქართველოს დაცული ტერიტორიები UNESCO-ს მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის სტატუსის მფლობელი გახდა

საქართველოს ისტორიაში პირველად, UNESCO-ს მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის ნუსხას 4 დაცული ტერიტორია დაემატა. ჩინეთის ქალაქ ფუჟოუში, UNESCO-ს მსოფლიო მემკვიდრეობის კომიტეტის 44-ე სესიაზე მიღებული გადაწყვეტილებით, კოლხეთისა და მტირალას ეროვნული პარკები და კინტრიშისა და ქობულეთის დაცული ტერიტორიები, „კოლხური ტყეებისა და ჭარბტენიანი ტერიტორიების“ სახელით, მსოფლიოს სულ რაღაც 213 ბუნებრივი მემკვიდრეობის ნუსხას დაემატა და ღირსეული ადგილი მოიპოვა ისეთი ცნობილი ბუნებრივი მემკვიდრეობების გვერდით, როგორებიცაა ამაზონის ტყე, შვეიცარიის ალპები, გრანდ კანიონის ეროვნული პარკი და სხვა.

კოლხეთისა და მტირალას ეროვნული პარკები, და ქობულეთისა და კინტრიშის დაცული ტერიტორიები საერთაშორისო ყურადღების ცენტრში არაერთხელ მოხვედრილა და არაერთი აღიარების მფლობელია, მათ შორის, რამსარის კონვენცია, ზურმუხტის ქსელი, რაც ადასტურებს ტერიტორიების უნიკალურობას და განსაკუთრებული დაცვა/მოფრთხილების აუცილებლობას.

საქართველოს დაცული ტერიტორიებისთვის, მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის სტატუსის მინიჭება UNESCO-ს მსოფლიო მემკვიდრეობის კომისიის მიერ ერთხმად იქნა მხარდაჭერილი. გადაწყვეტილებას საფუძვლად ედო ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის- IUCN-ის, როგორც მსოფლიო მემკვიდრეობის კონვენციის საკონსულტაციო ორგანოს დადებითი შეფასება.

დაცული ტერიტორიების მსოფლიო მემკვიდრეობის უბნად ნომინირება უმნიშვნელოვანეს მოვლენას წარმოადგენს არა მხოლოდ ქვეყნის, არამედ რეგიონის მასშტაბით. UNESCO-ს მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის საიტად დასახელებული

ტერიტორიები, წარმოადგენს კავკასიის ეკო-რეგიონისა და შავი ზღვის აუზის უმნიშვნელოვანეს ნაწილს. კოლხური ტყეები და ჭარბტენიანი ტერიტორიები გამოირჩევა მისი უნიკალური ეკო-სისტემებითა და მდიდარი ბიომრავალფეროვნებით.

საქართველოს დაცული ტერიტორიებისთვის მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის სტატუსის მინიჭება UNESCO-ს მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის IX და X კრიტერიუმების გათვალისწინებით მოხდა, რაც გულისხმობს მსოფლიო მნიშვნელობის უნიკალურობას, ცოცხალ ეკოსისტემებსა და ცოცხალ გეოლოგიურ პროცესებს.

კოლხეთისა და მტირალას ეროვნული პარკები და კინტრიშისა და ქობულეთის დაცული ტერიტორიები აღნიშნულ კრიტერიუმებს სრულად აკმაყოფილებს.

საქართველოს მთავრობის, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ინიციატივით, კოლხეთისა და მტირალას ეროვნული პარკებისა და კინტრიშისა და ქობულეთის დაცული ტერიტორიების UNESCO-ს მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის ნუსხაში შეტანისთვის შესაბამისი პროცედურული სამუშაოები ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის (WWF), გერმანიის მთავრობისა და მიხეილ ზუკოვის ფონდის ფინანსური, ტექნიკური და ექსპერტული მხარდაჭერით 2017 წელს დაიწყო. 2019 წელს კი, შერჩეული ტერიტორიების ნომინაციაზე „კოლხური ტყეები და ჭარბტენიანი ტერიტორიები“ წარდგენა მოხდა.

დაცული ტერიტორიებისთვის მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის სტატუსის მინიჭება ხელს შეუწყობს დაცული ტერიტორიების ცნობადობის გაზრდას, ეკოტურიზმის განვითარებას, საერთაშორისო მართვის გამოცდილების გაზიარებას, ვიზიტორების დაინტერესებას და მათი რაოდენობის ზრდას.

კოლხეთის ეროვნული პარკი



კოლხეთის ეროვნული პარკი ერთ-ერთი განსაკუთრებული და გამორჩეული ადგილია საქართველოში. კოლხეთის ეროვნული პარკის ისტორია 1947 წლიდან, კოლხეთის სახელმწიფო ნაკრძალის შექმნით იწყება. კოლხეთის დაბლობი საერთაშორისო ყურადღების ცენტრში პირველად 1996 წელს მოექცა, როდესაც საქართველო შეუერთდა რამსარის კონვენციას. 1999 წელს კი, შეიქმნა კოლხეთის ეროვნული პარკი, მისი ჭარბტენიანი ტერიტორიების, როგორც ეროვნული და გლობალური ღირებულების მქონე ბუნებრივი მემკვიდრეობის, დაცვა/შენარჩუნების მიზნით.

ხაზგასმით აღსანიშნავია იმნათის ცოცხალი სფაგნუმიანი ტორფნარი, რომე-

ლიც არა მარტო ჩვენი ქვეყნის, არამედ მსოფლიოს საგანძურია. ეს უძველესი, დაახლოებით 10 000 წლის წინანდელი უნიკალური ტორფნარი, გამყინვარების პერიოდიდან შემორჩა კოლხეთის დაბლობს. კოლხეთში არსებული თბილი კლიმატი და ნალექების სიუხვე ტორფნარის მცენარეულობისთვის საუკეთესო პირობებს ქმნის, ამიტომაც აქ სფაგნუმი ზრდას არასდროს წყვეტს და ტორფის წარმოქმნის პროცესი დღესაც უწყვეტად გრძელდება.

კოლხეთის ეროვნული პარკი უმნიშვნელოვანესი ადგილია წყლის ფრინველთა მიგრაციისთვის ჩრდილოეთ ევრაზიასა და აფრიკას შორის. კოლხეთის სრულიად განსხვავებული კლიმატი ხელსაყრელ



პირობებს ქმნის განსაკუთრებული ჰაბიტატებისა და უნიკალური სახეობების არსებობისთვის. აქ შემორჩენილია იშვიათი მცენარეები, რომლებიც დღეს მხოლოდ შორეული ჩრდილოეთის ტუნდრისა და ტაიგის ჭაობიანი ეკოსისტემებისთვისაა დამახასიათებელი. მსხვილი ძუძუმწოვრებიდან კოლხეთში გავრცელებულია შველი, ტურა და „წითელი ნუსხის“ სახეობა - ნავი.

განსაკუთრებით მრავალფეროვანია კოლხეთის ეროვნული პარკი ფრინველების ნაირგვარობით; აქ 200-მდე სახეობის ფრინველი ბინადრობს და გავრცელებულია 90-მდე სახეობის თევზი.



ქობულეთის დაცული ტერიტორიები



ქობულეთის ზღვის სანაპიროდან 2 კმ-ში ქობულეთის უნიკალური დაცული ტერიტორიები მდებარეობს. უძველესი ცოცხალი ეკოსისტემები, ველური, ხელუხლებელი ბუნება, ფლორისა და ფაუნის ხანგრძლივი ევოლუციური პროცესი, ფრინველთა მიგრაცია, გამორჩეული გეოლოგია - ყოველივე ამის გათვალისწინებით, ქობულეთის დაცული ტერიტორიები წარმოადგენს უნიკალურ და უმნიშვნელოვანეს ადგილს არა მარტო საქართველოს, არამედ მსოფლიო მასშტაბით.

ქობულეთის დაცული ტერიტორიები, დედამიწის ჩრდილო ნახევარსფეროს სუბტროპიკულ სარტყელში, დღემდე მიკვლეული და შესწავლილი ერთადერთი ტორფნარია, რომელიც ფლორისტული შემადგენლობით ტუნდრისა და ტაიგის ტიპის ჭარბტენიან ეკოსისტემებთან მსგავსებას ამჟღავნებს.

ტორფნარები უზრუნველყოფენ კლიმატური პირობების სტაბილიზაციას, აკავებენ ეროზიას, ინარჩუნებენ ადგილობრივ უნი-

კალურ ბიომრავალფეროვნებას, უზრუნველყოფენ მტკნარი წყლის დაგროვებას, შენახვას და არეგულირებენ ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლების დინებას, გავლენა აქვთ წყლის ხარისხზე, არეგულირებენ საკვები ნივთიერებების ბალანსს.

აქ წარმოდგენილი შეღწევადი ჭაობები ერთი მხრივ, უმარტივესი და „იდეალური“ ტიპის ჭაობებად ითვლება, რადგან ისინი, პრაქტიკულად, მხოლოდ ატმოსფერული ნალექებით საზრდოობენ, მეორე მხრივ, ისინი მსოფლიოს მასშტაბით სხვაგან არსად გვხვდება.

ისპანი-2 ჭაობის ტერიტორია წარმოადგენს მესამეული პერიოდის რელიქტური სახეობებისა და ხმელთაშუა ზღვის ზომიერი და ბორეალური (ტუნდრისა და ტაიგის მსგავსი ტყე) რელიქტური მრავალი სახეობის (სულ აღწერილია 261) თავშესაფარს, მათ შორის: დროზერა, მოლინია, თეთრი ტირიფი, სამეფო გვიმრა, სამყურა, კალუნა, ხერხა, ხავსები, პონტოს შქერი, იელი, ჩრდილოეთის ისლი.

კინტრიშის დაცული ტერიტორიები



ქობულეთის ზღვის სანაპიროდან 20 კმ-ში კინტრიშის დაცული ტერიტორიები მდებარეობს. უნიკალური კოლხური ტყეებით გამორჩეული ტერიტორია ერთ-ერთია, რომელმაც UNESCO-ს მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის სტატუსი მოიპოვა.

კინტრიშის დაცული ტერიტორიები 1959 წელს შეიქმნა. მისი საერთო ფართობი 13 514 ჰექტარია. კინტრიშის დაცული ტერიტორიების დაახლოებით 80% ტყითაა დაფარული და, საქართველოს დაცულ ტერიტორიებს შორის, ყველაზე დიდი ტყით დაფარული ფართობია.

კინტრიშის დაცული ტერიტორიები გამოირჩევა ძუძუმწოვრების, უხერხემლო ცხოველებისა და ქვეწარმავლების, მათ შორის, ადგილობრივი, უძველესი და გლობალურად გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობებისა და ჯგუფების მრავალფეროვნებით. ტერიტორია წარმოადგენს ადგილობრივი ქვეწარმავლე-

ბის მნიშვნელოვან თავშესაფარს, სადაც ნათლად ჩანს მიმდინარე ევოლუციისა და სახეობათა ფორმირების მაგალითები. აქ სრულადაა შემონახული მესამეული პერიოდის ტყის უძველესი სახეობები, რომლებიც გადაურჩნენ მესამეულ გამყინვარებას და ცნობილია „კოლხური ფლორის“ სახელწოდებით.

ტერიტორიაზე აღწერილია 895 მცენარე, რაც აჭარის მცენარეულობის 49%-ს შეადგენს. კინტრიშის დაცულ ტერიტორიებზე საქართველოს „ნითელი ნუსხისა“ და „ნითელი წიგნის“ 13 სახეობაა დაცული.

კინტრიშის დაცული ტერიტორიები ძუძუმწოვრების 48 სახეობის საბინადრო ადგილს წარმოადგენს; აქ აღწერილია საქართველოს „ნითელი ნუსხის“ 6 სახეობა, მათ შორის, 5 სახეობა შეტანილია ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის (IUCN) „ნითელ ნუსხაში“ საფრთხესთან ახლოს მყოფის სტატუსით.



მტირალას ეროვნული პარკი



ბათუმიდან 30 კმ-ში მდებარე მტირალას ეროვნული პარკი ყოველთვის იქცევდა ვიზიტორთა და ბუნების დამცველთა ყურადღებას. სწორედ მისმა უნიკალურმა კოლხურმა ტყემ და უიშვიათესმა ბუნებამ განაპირობა ის, რომ მტირალას ერო-

ვნულ პარკს UNESCO-ს მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის სტატუსი მიენიჭა. მტირალას ეროვნული პარკის ფართობი 15 698,80 ჰა-ს შეადგენს. ეროვნული პარკის ტერიტორია 100% გაუვალი ტყითაა დაფარული, ტერიტორიაზე, ძირითადად,



გავრცელებულია კოლხური ტყე. მტირალას ეროვნული პარკი ზურმუხტის ეკოლოგიურ ქსელში შედის და ხაზს უსვამს მისი დაცვის განსაკუთრებულ საჭიროებას.

მტირალას ეროვნული პარკი გამოირჩევა ძუძუმწოვრების, ქვეწარმავლებისა და უხერხემლო ცხოველების, მათ შორის ენდემური, რელიქტური და გლობალურად გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობებისა და ჯგუფების მრავ-



ვალფეროვნებით, რაც მსოფლიო მნიშვნელობის ღირებულებას წარმოადგენს. მტირალას ეროვნული პარკი კავკასიაში ყველაზე ნალექიანი ადგილია, მისი სახელწოდებაც სწორედ აქედან გამომდინარეობს. ტერიტორია გამოირჩევა მდიდარი მცენარეული საფარით, იშვიათი და გადაშენების პირას მყოფი მცენარეების სიმრავლით. მტირალას ეროვნული პარკი მოიცავს კოლხური ტყეებისთვის დამახასიათებელ ყველა ელემენტს.





ქარსაფარი ზოლების ინვენტარიზაციის სახელმწიფო პროგრამა თელავის მუნიციპალიტეტიდან იწყება

ქარსაფარი ზოლი უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს როგორც სოფლის მეურნეობის განვითარების, ასევე გარემოს დაცვის საკითხებში. იგი წარმოადგენს გარკვეული სტრუქტურით და დიზაინით გაშენებული ნარგაობების მწკრივს, რომელიც ამცირებს ძლიერი ქარების ზემოქმედებას და იცავს დამუშავებულ ნიადაგებს გამოშრობისგან, ხოლო ჰუმუსიან ფენას - გაფანტვისაგან.

საქართველოს მთავრობამ დაამტკიცა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ შემუშავებული, „ქარსაფარი (მინდორდაცვითი) ზოლების ინვენტარიზაციის სახელმწიფო პროგრამა“, რომელსაც განახორციელებს სამინისტროს სისტემაში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირი - მინის მდგრადი მართვისა და მინათსარგებლობის მონიტორინგის ეროვნული სააგენტო.

ბოლო, 2004 წელს გამოქვეყნებული საქართველოს მინის მართვის სახელმწიფო დეპარტამენტის მიერ შედგენილი დოკუმენტის - „ანგარიში მინის ფონდის განაწილებაზე მინათმოსარგებლეთა და სავარგულების მიხედვით“ თანახმად, საქართველოში აღრიცხული იყო დაახლოებით 11,5 ათასი ჰექტარი ქარსაფარი ზოლი, რომელიც მოიცავდა აფხაზეთის ა/რ და ცხინვალის რეგიონში არსებულ ქარსაფარ ზოლებსაც. საქართველოს რეგიონებში მრავალი წლის წინ გაშენებული ქარსაფარი ზოლები დღეისათვის მეტწილად გაჩეხილია და

მისი დაახლოებით 20%-ია შემორჩენილი. გზებისა და სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთების გასწვრივ დარგული ხეები მოსახლეობის მიერ იჭრება ან ზიანდება ძოვების შედეგად, არ ხორციელდება სათანადო ზედამხედველობა.

სახელმწიფო პროგრამით გათვალისწინებულია ქვეყანაში არსებული ქარსაფარი ზოლების ტერიტორიების იდენტიფიცირება და მათი ფაქტობრივი მდგომარეობის აღწერა. ამ ტერიტორიებზე მოხდება შემორჩენილი ქარსაფარ ზოლებში არსებული მერქნიანი მცენარეების სახეობრივი შემადგენლობის და ასაკის განსაზღვრა და მერქნული რესურსების აღრიცხვა, რათა შემდგომში განხორციელდეს ქარსაფარი ზოლების საჯარო რეესტრში რეგისტრაცია, რეაბილიტაცია და აღდგენა/გაშენება.

პროგრამის ფარგლებში ინვენტარიზაციას დაექვემდებარება როგორც მწვანე ნარგაობებით დაკავებული ქარსაფარი ზოლები, ასევე ქარსაფარი ზოლების ის ტერიტორიები, სადაც მთლიანად ან ნაწილობრივ არის განადგურებული მწვანე ნარგაობები ან/და სახელმწიფო უწყებებში დაცული დოკუმენტების მიხედვით დგინდება, რომ მინის ნაკვეთი ან/და მისი ნაწილი წარმოადგენდა ქარსაფარ ზოლს.

პარლამენტში ინიცირებული, „ქარსაფარი (მინდორდაცვითი) ზოლების შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტი, პირველი მოსმენით მიღებულ იქნა. მისი ძალაში შესვლისთანავე მოხდება სააგენტოს მიერ იდენტიფიცირებული ფართობებისთვის ქარსაფარი ზოლის სტატუსის მინიჭება

და საჯარო რეესტრში ამავე სტატუსით რეგისტრაცია, რაც დაუშვებელს გახდის მის შემდგომ პრივატიზებას. შემდეგი ეტაპი კი, სხვადასხვა მიზნობრივი პროგრამების დახმარებით ქარსაფარი ზოლების აღდგენა-რეაბილიტაციაა.

გიორგი მიშელაძე, მინის მდგრადი მართვისა და მინათსარგებლობის მონიტორინგის ეროვნული სააგენტოს ხელმძღვანელი: „აღნიშნული პროგრამა საპილოტე პროექტის სახით, კახეთის რეგიონიდან, კერძოდ თელავის მუნიციპალიტეტიდან დაიწყება. ვვარაუდობთ, რომ მუშაობა მოგვინვეს 430 ჰა მინის ფართობზე. კახეთის რეგიონი ერთ-ერთი ყველაზე მოწყვლადია ქარისმიერი ეროზიების თვალსაზრისით. მომავალი წლიდან პროექტის განხორციელება უფრო ფართომასშტაბიანად დაიგეგმება. მოგეხსენებათ, კანონმდებლობის დაცვით მოხდა მომსახურების შესყიდვა და პროცესში კერძო სექტორი ჩაერთო. ინვენტარიზაციის პროცესი მოიცავს, როგორც ორთო-ფოტო გადაღებით სამიზნე ტერიტორიების გამოვლენას და დადგენას, ასევე ძველი მინათსარგებლობის გეგმების გამოყენებას, რომელზეც დატანილი იყო საქართველოში არსებული ქარსაფარი ზოლები. შემდეგ მოხდება თითოეული ნაკვეთის აზომვითი ნახაზის შედგენა და საველე დათვალირების შედეგად, მათი მდგომარეობის შეფასება.“

ქარსაფარი ზოლების გარკვეული ნაწილი პრივატიზებულია. ბუნებრივია, არ იგეგმება კერძო საკუთრებაში არსებული ფართობების ექსპროპრიაცია ან სხვა საშუალებებით

სახელმწიფო საკუთრებაში დაბრუნება, თუმცა სააგენტო კერძო მესაკუთრებთან კომუნიკაციის შედეგად მოახდენს მათ ინვენტარიზაციას. მათთან შეთანხმებითვე მოხდება ქარსაფარი ზოლის სტატუსის მინიჭება, საჯარო რეესტრში რეგისტრაცია და კანონით გათვალისწინებული ნორმების დაცვით - მათი აღდგენა/რეაბილიტაცია.

სახელმწიფო პროგრამის მიხედვით, ქარსაფარი ზოლების ინვენტარიზაციის დასრულება დაგეგმილია 2025 წლისთვის.

ქარსაფარი ზოლების მნიშვნელობა:

- ამცირებს ქარის სიჩქარესა და ნიადაგის ეროზიას;
- იცავს ქარისადმი მგრძობიარე მცენარეებს;
- ამცირებს მოსავლის დანაკარგს (ქარი განაბნევს მარცვალს, თესლს, ნაყოფს);
- დადებით გავლენას ახდენს ჰაერისა და ნიადაგის ტემპერატურაზე (დაცულ ადგილას
- ნიადაგის ტემპერატურა შესაძლოა რამდენიმე გრადუსით მეტი იყოს ვიდრე დაუცველში);
- ზრდის ტენის ოდენობას;
- ქმნის დამატებით საკვებს ადამიანებისათვის (ხეხილი, სოკო, კენკრა და სხვა);
- ასრულებს ეკოლოგიური დერეფნის როლს, ქმნის საცხოვრებელს სასარგებლო მწერებისა და ფრინველებისთვის;
- აუმჯობესებს საცხოვრებელ და სამუშაო პირობებს სახლის გარშემო, ფერმაში და ნაკვეთებში;
- ამცირებს ცხოველების სიკვდილიანობას ცივ პერიოდში;
- ცხოველებისთვის საჩრდილობელს წარმოადგენს ცხელ ამინდში;
- იძლევა დამატებით საკვებს ცხოველებისთვის (ჩამოცვენილი ნაყოფები და ნასხლავი);
- მცენარეების უმეტესობა თაფლოვანია, ამიტომ წარმოადგენს ნექტრის წყაროს ფუტკრისთვის;
- ამცირებს ხმაურს, იცავს გარემოს დამაბინძურებლებისაგან (მტვერი, გამონახობილი).



ტყის ინვენტარიზაცია ადიგენის მუნიციპალიტეტში

ადიგენის მუნიციპალიტეტში ტყის ინვენტარიზაციის სამუშაოები იწყება. ეროვნული სატყეო სააგენტოს მიერ მომზადებული სამთვიანი სასწავლო პროგრამის გავლის შემდეგ, სატყეო საქმის სპეციალისტები, ინვენტარიზაციის სამუშაოებს 30 ათას ჰა ფართობზე განახორციელებენ. მეტყევე-ტაქსატორების გადამზადების შესახებ ეტაპი, ბუნების დაცვის

მსოფლიო ფონდისა (WWF) და ორგანიზაცია “Zavita” მხარდაჭერით განხორციელდა. პროექტი „ტყის მდგრადი მართვა ადიგენის მუნიციპალიტეტში“ ფარგლებში, სლოვენის მთავრობის ფინანსური მხარდაჭერით ხორციელდება. გასული ორი წლის განმავლობაში, წარმატებულმა მეტყევეებმა ინვენტარიზაციის სამუშაოები ლაგოდეხში, ახმეტაში, დე-

დოფლისწყაროსა და სიღნაღში განახორციელეს. ამ მიმართულებით საქმიანობას სააგენტო 2021 წელსაც აგრძელებს.

„მნიშვნელოვანია, რომ გადამზადების მსურველთა რაოდენობა ყოველწლიურად იზრდება. მეტყევე-ტაქსატორების ახალი ნაკადი ამჯერად ადიგენის მუნიციპალიტეტში განახორციელებენ ინვენტარიზაციის სამუშაოებს. სატყეო საქმის სპეციალისტების დასაქმება გასული წლების მსგავსად, სააგენტოს ერთ-ერთ პრიორიტეტს წარმოადგენს. სწორედ მათზე დამოკიდებული სექტორის განვითარება“ - განაცხადა ეროვნული სატყეო სააგენტოს უფროსმა არჩილ ნიკოლეიშვილმა.

ტყის ინვენტარიზაცია ტყის მდგრადი მართვისა და ყველა სახის სატყეო სამეურნეო ღონისძიების დაგეგმვის სა-

ფუძველს წარმოადგენს. მისი სარევიზიო პერიოდი 10 წელია, თუმცა, უკანასკნელი ტყის ინვენტარიზაციის მასალები ქვეყანაში 1997 წლით თარიღდებოდა. მნიშვნელოვანი პრობლემაა, რომ ქვეყანაში თითქმის აღარ დარჩა შესაბამისი კვალიფიკაციის მეტყევე სპეციალისტები (ე.წ ტაქსატორები), ვისაც შეუძლია როგორც საველე სამუშაოების ჩატარება, ასევე ტყის მართვის გეგმების მომზადება.

პროცესის აღდგენა ეროვნულმა სატყეო სააგენტომ 2013 წლიდან შეძლო. დღეისათვის ტყეების რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მაჩვენებლების შესახებ განახლებულია ინფორმაცია სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული 232 316 ჰა ფართობისთვის და მომზადებულია ტყის მართვის გეგმები მომავალი 10 წლიანი პერიოდისთვის.





გარემოსდაცვითი და აგროარული განათლების მიმართულებით მასწავლებელთა გადამზადება დაიწყო

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრი ზრუნავს ხარისხიანი და უწყვეტი განათლების ხელშეწყობაზე, რისთვისაც არაერთი საგანმანათლებლო პროგრამა განახორციელა.

გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის მიერ შემუშავებული ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პროექტი "სკოლამდელი გარემოსდაცვითი განათლება" 2019 წელს მთელი ქვეყნის მასშტაბით წარმატებით დაინერგა. პროგრამის განხორციელების შემდეგ, ცენტრმა განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროსთან ერთად დაიწყო მუშაობა ახალ პროექტზე, რომელიც გარემოსდაცვითი და აგროარული განათლების ხელშეწყობასა და სასკოლო სივრცეში ინტეგრირებას უკვე ზოგადსაგანმანათლებლო სივრცეში, კერძოდ დაწყებით საფეხურზე ითვალისწინებს. ცენტრში შეიქმნა სახელმძღვანელო "გარემოსდაცვითი და აგროარული განათლება სკოლაში", რომელიც მოიცავს გარემოსდაცვითი და აგროარული განათლების ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებს, რომელიც მარტივად ადაპტირებადი დაწყებითი კლასების

(I-VI კლასი) მოსწავლეებისთვის. სახელმძღვანელო სრულ თანხვედრაშია განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მოთხოვნებთან, შესაბამისაა განათლების სფეროში მიმდინარე რეფორმებსა და არსებულ სტანდარტებს.

„გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს პრიორიტეტია ცნობიერების ამაღლება და განათლების ხელშეწყობა შესაბამისი დარგობრივი მიმართულებებით. გარემოსდაცვითი და აგროარული საკითხების გაცნობა ადრეულ ასაკში მოსწავლეებს კიდევ უფრო დააინტერესებთ, რომ ისწავლონ, დაიცვან გარემო და აირჩიონ პროფესიები ამ მიმართულებით. ჩვენს მიერ შედგენილი სახელმძღვანელო აღნიშნული სფეროს ყველა იმ ძირითად ინფორმაციას მოიცავს, რომელიც მარტივად ადაპტირებადი სასკოლო სივრცეში დაწყებითი კლასის მოსწავლეებისთვის იმისათვის, რომ მასწავლებლებმა თამაშის, პროექტებისა და სხვადასხვა აქტივობის საშუალებით აუხსნან ახალგაზრდებს, როგორ დაიცვან და გააუმჯობესონ თავიანთი საცხოვრებელი გარემო და ჩაერთონ სოფლის მეურნეობაში,“ განაცხადა გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის დირექტორმა, თამარ ალადაშვილმა.

„გარემოსდაცვითი და აგროარული განათლება სკოლაში“ პროგრამის სასკოლო სივრცეში ინტეგრირების მიზნით, დაწყებითი საფეხურის პედაგოგებისა და კურიკულუმის ექსპერტების გადამზადების პროცესი მთელი ქვეყნის მასშტაბით აქტიურად მიმდინარეობს. გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრმა, გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) და შვედეთის მთავრობის მხარდაჭერით, პირველ ეტაპზე, დაწყებითი კლასის 388 მასწავლებელი უკვე გადაამზადა. გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოადგილე, სოლომონ პავლიაშვილი გადამზადებულ მასწავლებლებს შეხვდა. მინისტრის მოადგილემ პედაგოგებს სერტიფიკატები და დამხმარე სახელმძღვანელოები „გარემოსდაცვითი და აგროარული განათლება სკოლაში“ გადასცა.



„დაწყებით საფეხურზე გარემოსდაცვითი და აგროარული საკითხების საგნობრივ ქრილში ინტეგრირება და მრავალფეროვანი აქტივობებით მოსწავლეებში სწორი შეხედულებებისა და ქცევების ფორმირება კიდევ ერთი წინ გადადგმული ნაბიჯია, რაც გვაახლოებს ჩვენს საერთო მიზანთან - გვყავდეს განათლებული, სწორი ღირებულებების მქონე მომავალი თაობა, რომელიც შეძლებს არსებული პრობლემების გადაჭრას და რომლისთვისაც თანაბრად მნიშვნელოვანი იქნება გარემოს დაცვა, სოციალური კეთილდღეობა თუ ეკონომიკური განვითარება,“ - განაცხადა სოლომონ პავლიაშვილმა.

პროგრამის ფარგლებში 50 000 პედაგოგის შესაძლებლობები გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ინიციატივით მომზადებული სახელმძღვანელოს გამოყენებით გაძლიერდება, ხოლო 500 000 მოსწავლე ბაზისურ

კოდნას მიიღებს ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებზე, როგორებიცაა მდგრადი განვითარება, ბიომრავალფეროვნების დაცვა, წყლის რესურსების დაცვა, ჰაერის დაცვა დაბინძურებისგან, კლიმატის ცვლილება და ბუნებრივი საფრთხეების შემცირება, ნარჩენების მართვა, მიწის მართვა და გაუდაბნობის წინააღმდეგ ბრძოლა, მდგრადი სოფლის მეურნეობა, სურსათის უვნებლობა და ხარისხი.

„აღნიშნული სახელმძღვანელო არის საუკეთესო საშუალება, რომ მოზარდები ადრეულ ასაკში გაცნენ გარემოს დაცვის ძირითად პრინციპებს და ჩამოუყალიბდეთ პასუხისმგებლობა მის დასაცავად. ძალიან საინტერესო ტრენინგები მოვისმინეთ, რაც დაგვებმარება მოსწავლეებს გავაცნოთ სახელმძღვანელოში მოცემული საკითხები. უკვე ვმუშაობთ სხვადასხვა თემატური პროექტების შედგენაზე და ახალი სასწავლო წლიდან ჩავერთვებით პროგრამის ფარგლებში განსახორციელებელ აქტივობებში იმისათვის, რომ ყველამ შევიტანოთ წვლილი მდგრადი განვითარების მიზნებთან დაახლოებაში,“ - განაცხადა ლაგოდეხის მუნიციპალიტეტის სოფელ აფენის #1 საჯარო სკოლის მასწავლებელმა, ეთერ გენაძემ.

სახელმძღვანელო „გარემოსდაცვითი და აგროარული განათლება სკოლაში“ შემდეგი სასწავლო წლიდან ეტაპობრივად დაინერგება, გაგრძელდება დაწყებითი კლასების მასწავლებელთა გადამზადება და ოთხი წლის განმავლობაში ქვეყნის მასშტაბით ყველა სკოლას მოიცავს.



ფუტკრის ნოზემატოზი (N. CERANAE; N. APIS).



მეთაფლე ფუტკრებში აღწერილია ორი მიკროსპორიდიული ფორმის პარაზიტი: *Nosema apis* (Zander) და *N. ceranae*. *Nosema apis* წარმოადგენს ევროპული მეთაფლე ფუტკრის პარაზიტს (*Apis mellifera*), ხოლო *N.ceranae* არის აზიური და ევროპული ფუტკრის პარაზიტი. ნოზემით ავადდებიან ფუტკრის იმაგი ფორმები (დედა, მუშა და მამალი).

N.ceranae აღმოჩენილია სხვადასხვა გეოგრაფიულ პოპულაციებში, როგორცაა ევროპული ფუტკარი, სამხრეთ და ჩრდილოეთ ამერიკული და აზიური ფუტკარი. *N. ceranae* -ს პათოლოგია კარგად არ არის ცნობილი. ორივე სახეობა ძალიან მსგავსია, თუმცა *N.ceranae* მეტად სენსიტიურია ტემპერატურის მიმართ. *N. apis* და *N.ceranae* იჭრებიან მოზარდი ფუტკრის ეპითელურ უჯრედების ვენტრიკულებში. ინფექციის შეჭრა ხდება კვების ან გრუმინგის დროს. დაავადების შემთხვევები ხდება მსოფლიოს მასშტაბით, მაგრამ ფუტკრების მკურნალობა და გავრცელების პრევენცია არააფექტურია ფუტკრების კოლონიებში.

Nosema apis წარმოადგენს მცირე, ერთუჯრედიან პარაზიტულ ორგანიზმს. სახეობა მიეკუთვნება მიკროსპორიდიების კლასს, რომლებიც ადრე მიეკუთვნებოდნენ პროტოზოებს, თუმცა ახლა კლასიფიცირდნენ სოკოებად, ან სოკოს მსგავს ორგანიზმებად. მიკროსპორიდიები არიან უჯრედშიდა პარაზიტები და ისინი აინფიცირებენ ეპითელურ უჯრედებს. *N.apis* გააჩნია რეზისტენტული სპორები, რომლებიც უძლებენ ტემპერატურასა და დეჰიდრატაციას.

Nosema ceranae პირველად აღმოაჩინეს 2005 წელს. ამ პარაზიტის არსებობისას ფუტკრები მალე იხოცებიან სკის მახლობლად, ან როდესაც ისინი ტოვებენ ადგილსამყოფელს და ძალიან იშვიათად ბრუნდებიან უკან. ეს იწვევს კოლონიის კოლაფსს.

ამ ორი სახეობის განსხვავება შეუძლებელია სხვა მეთოდებით, გარდა მოლეკულური მეთოდისა (PCR).

ნოზემას ორი ქვესახეობა:

არსებობს ნოზემას 2 განსხვავებული ქვესახეობა, *Apis mellifera*, რომელსაც გააჩნია გარემოში განსხვავებული გავრცელება, პასუხისმგებელია დაავადების ორ განსხვავებულ ფორმაზე.

- *Nosema apis*;
- *Nosema ceranae*.

ორივე სუბსახეობას გააჩნია მიძინებელი საფეხური.

Nosema apis პასუხისმგებელია დაავადების კლასიკურ ფორმაზე, რომელიც დამახასიათებელია ცივ და ტენიან ადგილებში. დაავადების ვიზუალიზაცია მეტად მარტივია გაზაფხულისა და ზამთრის განმავლობაში. ამ პერიოდში ხდება კოლონიის რაოდენობების შემცირება. დაავადება არასდროს ხდება ლარვულ საფეხურზე და იშვიათია დედა ფუტკრებში.

ნოზემას გავრცელების მომატება ფუტკრებში ხდება შემოდგომასა და ზამთარში, როდესაც არის ცივი კლიმატი. დაავადების გავრცელება ფუტკრებს შორის ხდება საჭმლის მომწელებელი ტრაქტით, დაბინძურებული საკვებიდან და წყლიდან.

თაფლის შენახვამ შეიძლება ითამაშოს გარკვეული როლი დაავადების გავრცელებაში. სპორების მნიშვნელოვან რეზერვუარს წარმოადგენს განავალი, თაფლი და ფიჭა.

N.apis სპორები ინაქტივირდებიან ძმარმუჟავას მოქმედებისას, ან 60 გრადუსზე გაცხელებით 15 წუთის განმავლობაში. სკის სტერილიზაცია შესაძლებელია 24 საათის განმავლობაში სკის გაცხელებით 49 გრადუსზე, მაგრამ 60 გრადუსზე გაცხელება ვერ კლავს *N.ceranae*-ს სპორებს. ორივე სახეობას გააჩნიათ მიძინებული საფეხური - დიდხანს ცოცხალი სპორები.

მზის პირდაპირი სხივები სპორებს კლავს ნახევარი საათის განმავლობაში.

მრავალ ქვეყანაში გამოიყენება ანტიბიოტიკებით მკურნალობა.

ნოზემას სასიცოცხლო ციკლი:

ინფექციის გადაცემის ყველაზე ნაცნობი გზა არის ფეკალურ-ორალური და ორალურ-ორალური, ასევე ნოზემის გადაცემა შესაძლებელია სქესობრივი გზით.

ორივე პარაზიტი, პირველ რიგში, იჭრება ეპითელურ უჯრედებში, რის შემდეგ

გაც სპორები სწრაფად მრავლდებიან. მას შემდეგ, რაც მწერის შიგნით მოხვდებიან, ვენტრიკულუსის ეპითელური უჯრედების დაინფიცირება ხდება ვეგეტატიურ სტადიაზე. უჯრედის შიგნით პარაზიტები იწვევენ მასპინძელი უჯრედის რნმ-ის სინთეზის რედექციას.

როდესაც ფუტკრის ორგანიზმში მოხვდება *Nosema apis* ის სპორები, ისინი აღმოცენდებიან 30 წუთის განმავლობაში კუჭში. ორგანიზმები შემდგომ შეაღწევენ კუჭის უჯრედებში. აქ ისინი აგრძე-

ლებენ ზრდას ძალიან სწრაფად, და უჯრედებს იყენებენ საკვებად.

დიდი რაოდენობის სპორების წარმოქმნა ხდება მასპინძლის ორგანიზმში 6-10 დღის განმავლობაში. დაავადების სრული განვითარება ეპითელიუმში ხდება დაახლოებით 2 კვირის განმავლობაში. პარაზიტებმა შესაძლოა ასევე შეაღწიონ და დააინფიცირონ მიმდებარე ჯანმრთელი უჯრედები. ეს ხელს უწყობს ინფექციის სწრაფ გავრცელებას.

ნორმალური მონელების პროცესის განმავლობაში მოზარდ ფუტკრებში, კუჭის ჯანმრთელი უჯრედები იშლებიან კუჭის შიგნით. ისინი იხსნებიან და ათავისუფლებენ მომწელებელ ენზიმებს. ინფიცირებული უჯრედები ასევე იღვრებიან ამ მექანიზმით, მაგრამ ისინი ათავისუფლებენ ნოზემას სპორებს და არა მომწელებელ სითხეს. ამ სპორებს შეუძლიათ დააინფიცირონ ჯანმრთელი უჯრედები. მრავალი სპორაშიდლება იყოს ფუტკრის ფეკალიაშიც.

მიკროსპორიდიული პარაზიტების ინფექციის მექანიზმი დაფუძნებულია პოლარული ფილამენტის მექანიკურ ინექციაზე, რომელიც გამოდის სპორიდან. ფიზიკური ძალით ფილამენტი შეაღწევს მასპინძლის უჯრედულ მემბრანაში (ვენტრიკულარულ ეპითელურ უჯრედებში *N. apis* და *N. ceranae*). ინფექციური სპოროპლაზმა შედის მასპინძლის უჯრედულ ციტოპლაზმაში, სადაც ხდება პარაზიტის რეპლიკაცია და მოგვიანებით სპორების წარმოქმნა.

პოსტ-ინფიცირებიდან 3 დღის შემდეგ *N.apis* მომწიფებული სპორები დიდი რაოდენობით იწყებენ განვითარებას, ხოლო დაახლოებით 1 დღის შემდეგ *N.ceranae*-ს სპორები. ორივე პარაზიტს აქვს ტემპერატურაზე დამოკიდებული გამრავლების სიჩქარე. გაზაფხულზე ინფექციის დონე შეიძლება გაიზარდოს, რადგან ფუტკრები იწყებენ სკის გასუფთავებას, დედოფალი იწყებს კვერცხის დებას და ფუტკრების გაფართოებული რაოდენობა ზრდის ტემპერატურას, სადაც ხდება პარაზიტების რეპლიკაცია და საბოლოოდ, იქმნება *N. apis* -თვის ოპტიმალური ტემპერატურა. *N. ceranae* უკეთე-



სად იზრდება უფრო მაღალ ტემპერატურაზე, ვიდრე *N. apis*.

შემთხვევები და გავრცელება:

ინფექცია ჩვეულებრივად არ ვრცელდება ინფიცირებული ფუტკრების შთამომავლობაში. ამის ნაცვლად, ახალგაზრდა ფუტკრები ინფიცირდებიან როდესაც ორალური გზით იღებენ სპორებს სკის დასუფთავებისას.

ზაფხულის განმავლობაში, ამ სპორებმა შეიძლება ნოზემას აფეთქება გამოიწვიოს. წლის ამ დროს ფუტკრის დანაკარგი შეიძლება იყოს ძალიან დიდი.

ზამთრის დანაკარგი ასევე შეიძლება იყოს მძიმე, რადგან ცუდი ამინდის გამო ინფიცირებული ფუტკრები დეფეკაციას ახდენენ სკაში.

შემოდგომაზე დაავადების აფეთქება შეიძლება დაიწყოს აგვისტოს ბოლოს ან სექტემბერში, როდესაც ტემპერატურა არის მაღალი.

პათოგენი:

N.apis სპორების მოძებნა ხდება ფეკალიაში, რომელიც პირდაპირი ან არაპირდაპირი გზით მოხვდა მოზარდი ფუტკრის ორგანიზმში და განვითარდა საჭმლის მომნელებელი სისტემის ჩამოშლა. სპორების გამოძევება ხდება ფეკალიით და ამ გზით ხდება სხვა ფუტკრების დაინფიცირება.

მიკროსპორადიუმები ხვდებიან ასევე საკვებ ჯირკვლებში. ამ დროს ფუტკარი წყვეტს კვებას, რაც ხელს უშლის კოლონიის განახლებას.

სიმპტომები:

- მომნელებელი ტრაქტის დარღვევები, როგორცაა დიარეა;
- ფუტკრები ვეღარ ახორციელებენ სამეფო თაფლის წარმოებას;
- ხდება ფუტკრების აქტივობის შემცირება;
- იმ შემთხვევაში, როდესაც ხდება დედოფლის დასნებოვნება, კვერცხის დება მცირდება.
- პირველად ხდება წელი დეპოპულაცია, ხდება მუშაობის შემცირება, როდესაც იზრდება ფუტკრების მოუსვენრობა;
- ზოგიერთ ფუტკარს არ შეუძლია დიდხანს ფრენა, ისინი სეირნობენ ფრთებგაშლილ ფორმაში, პარალიზებულები არიან, მაშინ როცა სხვა ფუტკრები იკრიბებიან მცირე ჯგუფებში;
- საბოლოოდ, ფუტკრის სიკვდილის დროს, ფუტკარს მუცელი გადიდება აქვს, ხოლო ფეხები უკან აქვთ მკერდთან.

დიაგნოზის დასმა:

დაავადების საწყის სტადიაზე დიაგნოზის დასმა მარტივი არ არის. ერთ-

დერთი საეჭვო ნიშანი არის თხევადი ექსკრემენტი.

ასეთ შემთხვევაში, შესაძლოა ჩატარდეს სავლე ტესტი, რომლის საშუალებითაც მოხდება საჭმლის მომნელებელი სისტემის ტერმინალური ნაწილის ფერის დადგენა: ჯანმრთელ ფუტკრებს აქვთ მონითალო ფერის განავალი, მაშინ როდესაც, ავადმყოფ ფუტკრებს აქვთ რძისფერი - თეთრი განავალი.

დამახასიათებელი ნიშნები ჩნდება მაშინ, როდესაც დაავადება მიაღწევს გარკვეულ სიმძიმეს. ლაბორატორიული ტესტის ჩატარება შეიძლება მიკროსკოპით, რა დროსაც ხდება დაკვირვება სპორებზე, რომლებიც იმყოფებიან საჭმლის მომნელებელ ტრაქტში, ან ფეკალიაში, თუმცა კვლევის ამ მეთოდით არ ხდება ნოზემას ფორმების განსხვავება.

ამ ორი სახეობის განსხვავება შეუძლებელია სხვა მეთოდებით, გარდა მოლეკულური მეთოდისა (PCR).

ტრანსმისია:

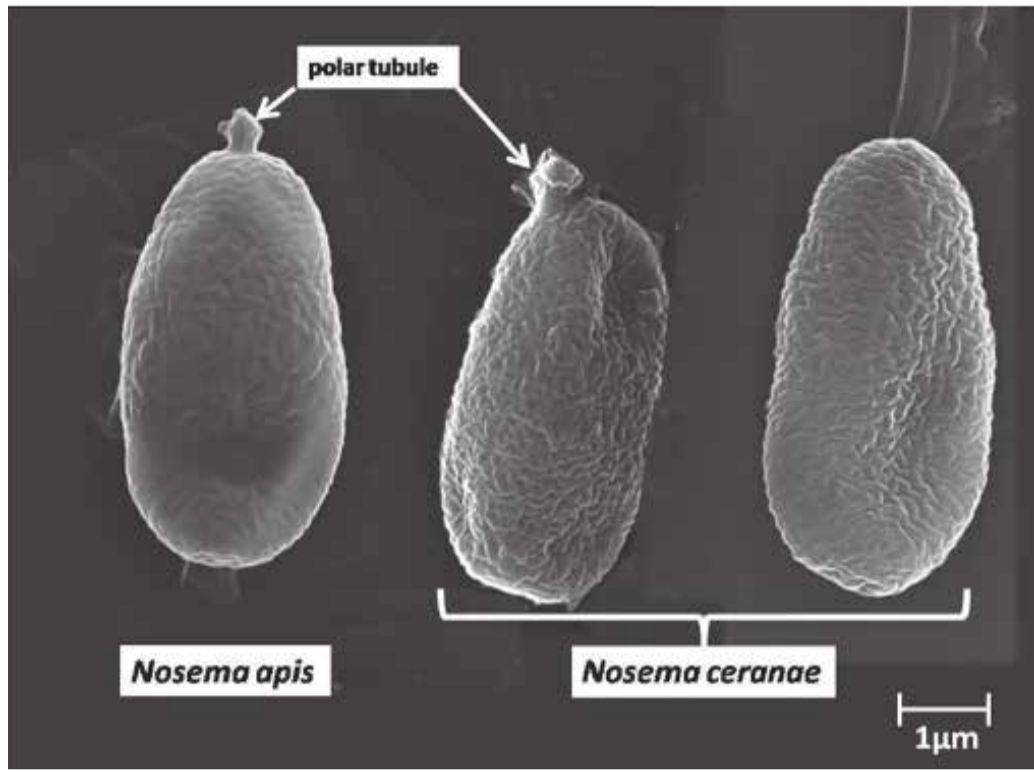
ტრანსმისია ხდება ძირითადად ფეკალ-ორალური გზით. *N.apis* შეუძლია სწრაფი გავრცელება დაავადებული ფუტკრიდან ფეკალიის გამოყოფის გზით. დაავადების გავრცელებას ფუტკრიდან ფუტკარში შესაძლოა ხელი შეუწყოს მეფუტკრემ.

დაავადებაზე გავლენა შეიძლება მოახდინოს ბევრმა კლიმატურმა ფაქტორმა:

- ცუდი ამინდი ზრდის ფუტკრის დაავადების რისკს, რადგან ფუტკრები იმყოფებიან სკაში;
- ასევე, სეზონმა შეიძლება ხელი შეუწყოს დაავადების გავრცელებას. ხანგრძლივი, ცივი ზამთრის განმავლობაში, წვიმიანი გაზაფხულის დროს, ფუტკარმა შეიძლება ვერ მოიპოვოს მტვერი და ნექტარი;
- სხვა სახის დაავადების არსებობა (ამებიოზი ან ვირუსები) ამძაფრებს ნოზემას სიმპტომებს.
- ინფექციის განვითარება დამოკიდებულია როგორც კოლონიის ზომაზე, ასევე ამინდზე და წელიწადის დროებზე. ფეკალიის წვეთში *N. apis* სპორები სიცოცხლისუნარიანობას ინარჩუნებენ 1 წელზე მეტ ხანს. სპორები სიცოცხლისუნარიანები შეიძლება დარჩნენ 4 თვის შემდეგაც, რაც მოხვდებიან თაფლში და 4.5 წლის განმავლობაში, ინფიცირებული ფუტკრების სკაში.

დაავადების კონტროლი

- ინფექციის პრევენციისათვის აუცილებელია კარგი პრაქტიკული მენეჯმენტი და განსაკუთრებული ზრუნვა, როდესაც ხდება ადგილმდებარეობის შერჩევა (არატენიანი, არაგამოხატული ცივი ამინდები) და სკის სწორი ორიენტირე-



ბა (უმჯობესია მზიან, კარგად ვენტილირებულ ტერიტორიაზე);

- აუცილებელია ზამთრისათვის მომზადება (მოხდეს კარგი ხარისხის საკვების მიცემა, თუ ეს საჭიროა. ასევე, უმჯობესია მოხდეს დამუშავება ვაროების (ტკიპების) წინააღმდეგ);
- საჭიროა მოხდეს მცენარეების დამარაგება, რომელსაც აქვს დიდი რაოდენობით მტვერი, რათა მოხდეს საკვების ცილებით უზრუნველყოფა გვიან ზაფხულში და შემოდგომით;
- ცივ კლიმატში შეინარჩუნეთ სკაში სითბო, ზამთრის განმავლობაში, სანამ არ დადგება გვიანი გაზაფხული;
- შეარჩიეთ შესაბამისი შთამომავლობა კოლონიის პოპულაციისათვის;
- „შეაწუხეთ“ ფუტკრები შეძლებისდაგვარად ზამთრის განმავლობაში.

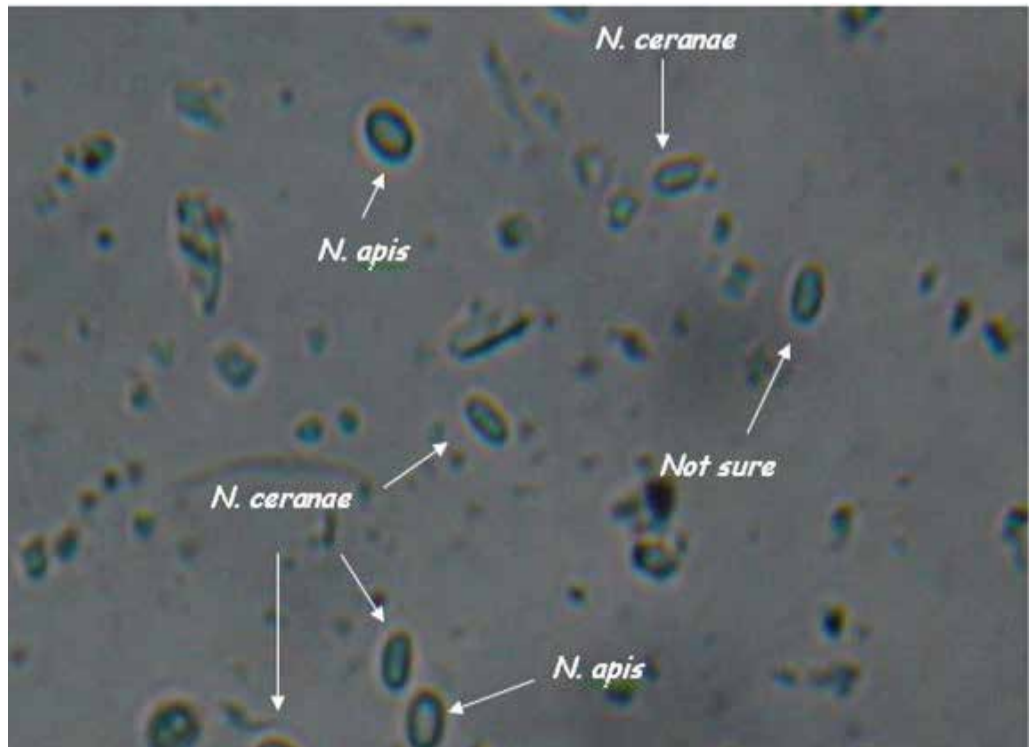
როდესაც ხდება *N.apis* შემთხვევები, პროგნოზი არის სერიოზული, რადგან მისი დასაწყისი თითქმის ყოველთვის შეუმჩნეველია და სიმპტომების გამოვლენა ხდება მოწინავე სტადიაზე. მთავარია, დაავადებულ კოლონიაში მოხდეს მეფუტკრის ჩარევა და დაავადებულმა ფუტკარმა არ გააგრძელოს მუშაობა.

თუ დაავადების გავრცელება მოხდება მასიურად, განსაკუთრებით სუსტ ოჯახებში, ფუტკარი უნდა განადგურდეს. გარემოს აღდგენა შესაძლებელია, მას შემდეგ, რაც მოხდება ფუტკრების განადგურება. უნდა მოხდეს სკის სტერილიზაცია (მდუღარე წყალი, 6%-იანი სოდა და ლურჯი ალი) და ფიჭა განადგურდეს. ინფიცირებული თაფლის გამოყენება არ შეიძლება სხვა ფუტკრების საკვებად, რათა თავიდან ავირიდოთ მათი დაავადება.

იმ შემთხვევაში, თუ ფუტკრების ინფიცირების მაჩვენებელი საკმაოდ მაღალია, გადაიყვანეთ ისინი გამოხატულ მზიან გარემოში (არაქარიან და ცივ ადგილას), სადაც ექნებათ სუფთა სკა და ფიჭა, უნდა მოხდეს რეინფიცირების შესაძლებლობის შემცირება. აუცილებელია ფუტკრების სათანადო კვებით უზრუნველყოფა.

თაფლის გამოყენება შესაძლებელია ადამიანებისთვის საკვებად.

სკის განადგურებისთვის და შემდგომი დაბინძურების თავიდან ასარიდებლად მინაში უნდა გაკეთდეს ღრმა ორმო და იქ უნდა დაინვას სკა, ფიჭასთან ერთად. შემდგომ კი, უნდა მოხდეს ორმოს სათანადოდ დალუქვა.





გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის თანამშრომლებმა 2013-21 წლებში სოჭის გირჩითა და CITES-ით დაცული ფლორის ბოლქვებით ან გორგლებით მოსარგებლეთა მიერ ლიცენზიის პირობების დარღვევის 61 ფაქტი გამოავლინეს



რა პირობებს უწესებს მთავრობა სოჭის გირჩით მოსარგებლე ლიცენზიანტებს, როგორ აკონტროლებს მათ სახელმწიფო, რა სანქციები მოქმედებს სამართალდარღვევისას და უმეტესად რა დარღვევები ვლინდება ექსპლუატაციისას

კავკასიური სოჭი განსაკუთრებული სილამაზითა და ვარჯის განლაგებით გამოირჩევა. სწორედ ამიტომ, მისი თესლისგან მიღებულ საახალწლო ნაძვისხეებზე ევროპის რიგ ქვეყნებში და აშშ-შიც განსაკუთრებული მოთხოვნაა. ყოველწლიურად, ევროპაში მილიონობით ნაძვი იყიდება. მათი უდიდესი ნაწილი სოჭის გირჩის იმ თესლიდანაა მიღებული, რომელიც რაჭიდან მარაგდება. ამ ფონზე, კავკასიური სოჭის დაცვა და რესურსის შენარჩუნება, უმნიშვნელოვანესია. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია იმ კომპანიების საქმიანობის კონტროლი, რომლებიც სოჭის გირჩით სარგებლობის ლიცენზიებს ფლობენ.

სოჭის გირჩის ლიცენზიანტების კონტროლს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს საქვეუწყებო დაწესებულება - გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი ახორციელებს.

რა შემთხვევაში ექვემდებარება სოჭის გირჩით სარგებლობა ლიცენზირებას

ლიცენზირებას მხოლოდ ექსპორტის მიზნით სოჭის გირჩის მოპოვება ექვემდებარება და ისიც იმ შემთხვევაში, თუ წლის განმავლობაში პირის მიერ ექსპორტირებული გირჩის რაოდენობა აღემატება 5 კილოგრამს. ხოლო, თუ პირი ახდენს წლის განმავლობაში ხუთ კილოგრამამდე გირჩის ექსპორტს, ამისათვის მას ლიცენზიის აღება არ მოუწევს.

რაც შეეხება, „ექსპორტის მიზნით სოჭის გირჩისა და „გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო

ვაჭრობის შესახებ“ კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი თეთრყვავილას ბოლქვებით ან/ და ყოჩივარდას გორგლებით სარგებლობის“ ლიცენზიის მფლობელებს, მოქმედი კანონმდებლობით, მათ მიენიჭათ უფლება ლიცენზიის მოქმედების პერიოდში სოჭის გირჩის მოპოვება განახორციელონ საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს მიერ 2009 წლის სეზონისათვის განსაზღვრული კვოტის ფარგლებში.

ლიცენზიანტების მიერ დაქირავებული მკრეფავები, სეზონზე კავკასიური სოჭის გირჩს მოიპოვებენ, მიღებული თესლი კი, ექსპორტზე უმეტესად დანიაში, ჩეხეთში, საფრანგეთში, ავსტრიაში, დიდ ბრიტანეთსა და აშშ-ში გააქვთ. კომპანიები მოპოვებულ ნედლეულში რესურსის მოსაკრებელს იხდიან და ეს თანხა, ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტში შედის.

კომერციული მიზნით სოჭის გირჩის ან სოჭის თესლის ექსპორტისას ექსპორტიორი ვალდებულია იქონიოს თავის სახელზე გაცემული ლიცენზია, ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ ექსპორტს ახორციელებს არალიცენზიანტი, ის ვალდებულია იქონიოს ლიცენზიანტთან გაფორმებული ყიდვა-გაყიდვის ხელშეკრულება და ლიცენზიის ასლი.

სოჭის გირჩით სარგებლობის ლიცენზიები ძირითადად გაცემულია რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონული სატყეო სამმართველოს ამბროლაურის სატყეო უბნის თლუღისა და ნიკორწმინდის სატყეოებში, ასევე სამცხე-ჯავახეთის ბორჯომ-ბაკურიანის სატყეო უბნის მაჭარწყლისა და ტაძრისის სატყეოებში.

საქართველოში, სოჭის გირჩით სარგებლობაზე 10-წლიანი ლიცენზია 19, უმეტესად უცხოურ კომპანიებზეა გაცემული.

რა პირობები უწესდებათ ლიცენზიის მფლობელებს

ლიცენზიის მფლობელმა სოჭის გირჩის მოპოვება უნდა აწარმოოს სატყეო დეპარტამენტის შესაბამისი ტერიტორიული ორგანოს მიერ სათესლე ნაკვეთის, მასზე დამაგრებისა და შესაბამისი მიღება-ჩაბარების აქტის გაფორმების შემდეგ.

ლიცენზიის მფლობელმა უნდა უზრუნველყოს მასზე დამაგრებული სათესლე ნაკვეთის ფიზიკური დაცვა.

ლიცენზიის მფლობელმა სოჭის გირჩის დამზადება უნდა აწარმოოს მხოლოდ სათესლე ნაკვეთზე დამზადებისთვის განსაზღვრულ ვადებში (სექტემბერი-ოქტომბერი). სოჭის გირჩის დამზადების ადგილიდან ტრანსპორტირება კი, უნდა განახორციელოს ტყის ფონდის მართვის უფლების მქონე ტერიტორიული ორგანოს მიერ გაცემული ცნობით, რომელშიც ასახული იქნება სოჭის გირჩის დამზადების ადგილდებარეობა, სატყეო, კვარტალი, სატაქსაციო უბანი, ასევე - რაოდენობა.

ლიცენზიის მფლობელმა უნდა უზრუნველყოს კრეფის დროს ხეების დაზიანების დაცვა.

სოჭის გირჩით სარგებლობისთვის ლიცენზიის მფლობელმა სალიცენზიო პირობების დაცვის შესახებ ანგარიში გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს უნდა წარუდგინოს 1 აპრილიდან 1 მაისამდე. ანგარიშში მითითებული უნდა იყოს, რამდენი კილოგრამი გირჩა მოიპოვა გასულ სეზონზე, რამდენი კილოგრამი თესლი მიიღო გადაამუშავების შემდეგ და რა რაოდენობა გაგზავნა ექსპორტზე.

დარღვევები, რომლებიც სოჭის გირჩის ექსპლუატაციის დროს ყველაზე ხშირად ვლინდება

სოჭის გირჩით მოსარგებლეთა მხრიდან, ექსპლუატაციის დროს უმეტესად ფიქსირდება შემდეგი სახის დარღვევა-ნაკლოვანებები: ხის წვეროების დაზიანება, ხის კენწეროების გადაჭრა; სოჭის გირჩის დამზადების მიზნით მობილიზე-

ბული მოქალაქეების მიერ საკვებისა და სხვა სახის ნარჩენებით ტყის დაბინძურება და რიგ შემთხვევაში ტყეში დარჩენილი და ღამის თევის დროს კოცონის დანთების გამო ხანძარსაშიში კერების შექმნა; სოჭის ხეებზე ასვლა ზოგჯერ ხდება ელექტრობოძებზე ასასვლელი (მოსაჭიდი) რკინებით ე.წ. კოქტებით, რის გამოც ხშირია სოჭის ხის ღეროს წერტილოვანი დაზიანებები.

სტატისტიკა და სანქციები ლიცენზიის პირობების დარღვევისას

ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 66 (2)-ე მუხლის თანახმად, ექსპორტის მიზნით სოჭის გირჩითა და „გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ“ კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი თეთრყვავილას ბოლქვებით ან/ და ყოჩივარდას გორგლებით სარგებლობის ლიცენზიის პირობების დარღვევა გამოიწვევს სამართალდამრღვევის დაჯარიმებას 2 000 ლარის ოდენობით. ლიცენზიის მფლობელის მიერ სალიცენზიო პირობების დადგენილ ვადაში შეუსრულებლობა „ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“ საქართველოს კანონით, დადგენილი წესის შესაბამისად გამოიწვევს 2000-ლარიანი ჯარიმის გასამმაგებას. ვადების მეორედ დარღვევაზე კი, ცხრამაგი ოდენობით დაჯარიმება მოქმედებს.

გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის თანამშრომლები სოჭის გირჩის ლიცენზიის მფლობელ კომპანიებს პერიოდულად ამოწმებენ. 2013 წლიდან მიმდინარე წლის ჩათვლით, ექსპორტის მიზნით სოჭის გირჩითა და „გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ“ კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი თეთრყვავილას ბოლქვებით ან/და ყოჩივარდას გორგლებით სარგებლობის ლიცენზიის მფლობელთა 64 შემთხვევა განხორციელდა. მათგან მხოლოდ 3 შემთხვევაში არ გამოვლინდა დარღვევა. 61 სამართალდარღვევიდან კი, უმრავლესობა ყოველწლიური ანგარიშის წარმოუდგენლობა იყო. დაახლოებით 15 ლიცენზიანტს ეროვნულ სატყეო სააგენტოსთან არ ჰქონდა გაფორმებული სათესლე ნაკვეთის მასზე დამაგრებული მიღება-ჩაბარების აქტი და დამზადებული სოჭის გირჩის ტრანსპორტირებას არ ახდენდა ტყის ფონდის მართვის უფლების მქონე ტერიტორიული ორგანოს მიერ გაცემული ცნობით.

გამოვლინდა ისეთი სამართალდარღვევებიც, რომელთა შემთხვევაში სისხლის სამართლის დანაშაულის ნიშნები გამოიკვეთა. მაგალითად, სამცხე-ჯავახეთში, ბორჯომ-ბაკურიანის სატყეო უბანში, უკანონოდ მოჭრილი იყო ჯამში 307 ერთეული ნაძვის, სოჭისა და ნეკერჩხლის სახეობის ხე-მცენარე, რომელთა საერთო მოცულობამ დაახლოებით 500 კუბური მეტრი შეადგინა. ხე-მცენარეების უკანონოდ მოპოვების შედეგად გარემოსთვის მიყენებული ზიანის ჯამური ოდენობა კი 63.624.06 ლარია. მასალები შემდგომი რეაგირების მიზნით, შესაბამის უწყებებში გადაიგზავნა.

